

המשכיל

maskil

■ Z obsahu

Izrael – znamení,
jemuž budou odporovat ..... 4Úvahy o službě
v izraelské armádě (2) ..... 6Ukrývané děti – rána,
která nepřestane bolet 12

■ Krátce

Šedesát krutých let už je tu židovský stát. Jediný stát na světě, který vznikl se souhlasem světa (OSN), a jediný, jehož existence je neustále zpochybňována. Izrael je také jediný, jehož svět nutí, aby uzavřel kompromis se svými nepřáteli, kteří kompromisy neuznávají a usilují o jeho zničení.

Alexander Tomský

Izrael má stabilní hospodářství, nad nímž bledne závisť nejedna průmyslová země. Na to jsou Izraelci pyšní. Jejich země zaujímá celosvětově vedoucí roli v zemědělství, vědě, moderních technologiích a lékařství. Na 10 000 obyvatel zde připadá 145 vědců a techniků – v USA je to 85, v Japonsku 70 a v Německu sotva 60. Více než 3000 světových špičkových firem má v Izraeli zastoupení. Tím se židovský stát v koncentraci vyspělých technologií dostává na druhé místo hned za kalifornské Silicon Valley.

Johanes Gerloff

Druhou nemravnou komoditou se staly diamanty, ovšem v daleko menší míře: však nechodíme pravidelně ke klenotníkům zásobovat se drahokamy. Jenže právě ty živí teroristy, při životě udržovaly a dosud udržují kruté občanské války, převážně, ne-li výlučně v Africe. V trýzněných státech jako Sierra Leone, Libérie, Pobřeží slonoviny, Kongo či Angola se staly tzv. *resource curse* – tamější kletbou.

Ota Ulč

U každé vzpomínky jsou připojeny i staré, zažloutlé a různě poškozené, zohýbané fotografie, které mnohdy, nechť pamětníci prominou, působí ještě dojímavěji. Ty fotografie jsou často jediným materiálním svědectvím o šťastně žijících rodinách, které nacismus zdecimoval. Přehyby a chybějící růžky jsou důkazem toho, jak byly neustále brány do rukou, že byly jediným poutem s rodiči, sourozenci nebo přáteli, že pomáhaly tišit bolest a žít naději.

Milan Kalina

Ukrývané děti

Rána, která
nepřestane bolet

Poselství Rut a rabi Akiby k Šavuot

Devátého a desátého června budeme slavit svátek Šavuot. Tento svátek má šest názvů: Svátek týdnů – חג השבועות, svátek prvotin – חג הבכורים, svátek žatvy – חג הקציר, svátek shromáždění – עצרת, svátek padesátého dne – חג יום החמישים a svátek (doba) darování Tóry – חג מתן תורה (זמן).

O druhém svátečním dnu čteme v synagogách biblický svitek **Rút** – מגילת רות. Tato kniha, jejíž historické pozadí je zasazeno do období Soudců, zaznamenává tragický osud Elímelechovy rodiny, která v době sucha opouští Betlém a vydává se hledat obživu na Moábských polích. Hlava rodiny Elímelech však zanedlouho v Moábu umírá a jeho žena Noemi zůstává sama se svými syny. Ti se časem oženili s Moábkami, ale i oni předčasně odešli z tohoto světa. Nyní tři ženy, které spojuje trpký a neradostný vdovský úděl, stojí před těžkým rozhodnutím. Noemi se chystá vrátit zpět do Betléma, ale ví, že nemůže nutit své moábské snachy, aby s ní odešly do cizí země, jejíž zákony a obyčej neznají. Noemi jim radí, aby se vrátily zpět do svých domovů, neboť tak, jak ony prokazovaly milosrdenství jejím synům, i jim Bůh prokáže milosrdenství. Jsou ještě mladé a jistě si každá z nich brzy najde laskavého muže. Orpa se rozloučila se svou tchyní a odešla ke své rodině, kdežto Rút Noemi odvětila: „*Nenaléhej na mne, abych tě opustila a vrátila se od tebe. Kamkoli půjdeš, půjdu, kdekoli zůstaneš, zůstanu. Tvůj lid bude mým lidem a tvůj Bůh bude mým Bohem. Kde umřeš ty, umřu i já a tam budu pochována. Ať se mnou Hospodin naloží jakkoli, rozdělí nás od sebe jen smrt*“ (Rt 1,16–17). Není ryzejšího projevu lásky, který těmito slovy osvědčuje Rút své tchyni. Zároveň se zcela svobodně a z čistého srdce rozhoduje přimknout k Hospodinu a plnit jeho přikázání – micvot.

Jak napsal ve svém komentáři ke knize Rút rabi Elijáhú-Vilenský gaon (1720–1797), hlubinná podstata Rút tkví v jejím hledání a nalezení dosud jí neobjevených 606 přikázání (číselná hodnota písmen tvořících jméno **Rút** – ח.ו.ת. je 606). Rút toužila po Tóře a její život je příkladem opravdového přijetí Tóry. Kdybychom se mohli podobat Rút v jejím přijetí Tóry tvořícím podstatu svátku Šavuot, vstřebali bychom do svého nitra veškerou duchovní velikost, kterou nás Hospodin oblažuje právě o svátku Šavuot. Rút se snažila najít 606 přikázání nejen proto, že její duše prahla po skutečné pravdě a po spravedlivém životě, ale také proto, že se chtěla

přimknout k Bohu, aby tak pocítila spojení s pramenem všeho živého na Zemi.

Rabi Gedalja ben Jicchak z Iliinců-Lunietz (1738–1804) říkal, že čtení svitku Rút o Šavuot nám připomíná přijetí Tóry na hoře Sinaj, neboť také tam synové Izraele přijali přikázání **606** a spolu se **sedmi** noachidskými přikázáními, která měli všichni lidé (potomci Noemovi) po potopě, dospěli k oněm klasickým **613** neboli **תרי"ג** přikázáním – micvot Tóry.

Hora Sinaj

Písmena tvořící jméno **Rút** – ח.ו.ת, tedy **606**, je počet přikázání, která lid Izraele přijal na hoře Sinaj spolu se **sedmi** noachidskými přikázáními, která již moábská Rút plnila. Obě vdovy přicházejí zpět do Betléma a zde se Rút setkává s Noeminým příbuzným Bóazem. Mezi oběma vzplála láska a Rút se stala Bóazovou ženou. Časem Rút porodila syna Obéda, tomu se narodil Jišaj a Jišajovi David.

Nebýt Rútina čistého srdce, které se přimklo k Noemi a tak našlo přímou cestu k Hospodinu, nebylo by ani nejslavnějšího židovského krále Davida a my bychom byli ochuzeni o překrásnou sbírku jeho Žalmů. Historie židovského národa by se tak vyvíjela jistě odlišně. Nemyslím si, že pro Rút bylo lehké stát se naší biblickou Rút. Vždyť podle

midraše byla dcerou moábského krále a i po svém sňatku s Machlónem bylo o ni jistě dobře postaráno. Rút musela svůj vnitřní boj vybojovat. Na jedné straně rodný Moáb, královská rodina, bohatství a komfort, na straně druhé odchod do cizí země, vdovský úděl a nejistá budoucnost. Rút dává přednost druhé variantě. Tuto „trnitou“ cestu jí pomáhá překonat nesmírná láska k Noemi a jejímu Bohu. Právě tato láska pomohla Rút, která byla vychována v duchovním světě Moábu,

jenž byl zjevným protikladem duchovního a morálního světa Izraele, bezvýhradně přijmout Hospodinovo učení – Tóru. Tentýž vnitřní hlas, který kdysi slyšel náš učitel Mojžíš, nyní slyšela i Rút: „*Tento přikáz, který ti dnes udílím, není pro tebe ani nepochopitelný, ani vzdálený. Není v nebi, abys musel říkat: ‚Kdo nám vystoupí na nebe, vezme jej pro nás a ohlásí nám jej, abychom ho plnili?‘ Ani za mořem není... Vždyť to slovo je ti velmi blízko, ve tvých ústech a ve tvém srdci, abys je dodržel*“ (Dt 30,11–14).

Pokud hovoříme o svátku Šavuot jako o době přijetí Tóry lidem Izraele pod horou Sinaj, nelze nezpomenout **rabi Akibu**, vynikajícího učence milujícího Všemohoucího a jeho Učení, který byl zároveň duchovním vůdcem Bar Kochbova povstá-

ni (132–135 o.l.). V talmudickém traktátu Jevamot 62b čteme, že rabi Akiba měl dvanáct tisíc párů (= 24 000) žáků a všichni zemřeli v jednom období (od Pesachu do LaG be-omer), protože nechovali k sobě vzájemnou úctu, a tak byla v zemi Tóra zapomenuta. Rabi Akiba pochopil příčinu smrti svých žáků, proto šel a učil, že příkázání „*budeš milovat svého bližního jako sebe samého*“ (Dt 19,18) je velké pravidlo v Tóře. Jinými slovy, tato micva zobecňuje celou Tóru. Hlubka významu Akibova výroku tkví pravděpodobně v tom, že vyplnění tohoto příkázání bylo podmínkou k přijetí Tóry. „*Vytáhli z Refidimu, přišli na Sinajskou poušť a utábořili se v poušti; Izrael se tam utábořil naproti hoře*“ (Ex 19,2). Naši učitelé tento přechod z množného čísla do jednotného vysvětlovali tak, že před přijetím Tóry stáli synové Izraele naproti hoře Sinaj jako jeden muž a všichni byli jednotni ve své myslí. Proto také: Všechn lid odpověděl jako jedněmi ústy. Řekli: „*Budeme dělat všechno, o čem Hospodin mluvil*“ (Ex 24,3). Můžeme to vysvětlit i jiným způsobem, že Bůh hledal vhodný okamžik, aby nám daroval Tóru. Tento okamžik nastal, když jsme stáli pod horou Sinaj duchovně

i fyzicky jednotni, tudíž hodni a připraveni přijmout nebeskou Tóru. V tomto historickém okamžiku nebyly mezi námi žádné spory, hádky, ani nevráživost a v srdcích všech byla láska k bližnímu, proto nám Hospodin Tóru ihned daroval. Pravdou zůstává, že to byl velmi ideální stav, který se časem změnil „díky“ lidské malověrnosti a sobectví některých jedinců či skupin, což později vedlo k hříchu zlatého telete a dalším pokleskům lidu a komplikacím na cestě do Erec Jisrael.

Ani dnes není stav naší židovské společnosti, ať v Izraeli nebo v zemích diaspory, zdaleka ideální. To však neznamená, že se máme se současným stavem smířit a poddat se mu. Cílem židovského národa bylo a je snažit se o nápravu a zlepšení stávajících poměrů jak na úrovni národní, tak i světové. K tomu byl náš lid Hospodinem předurčen, aby, dle slov proroka Izajáše (42,6–7), byl světlem národům a ukazoval jim cestu opravdové služby jedinému Bohu. Toto předurčení však od nás vyžaduje přísnou sebekontrolu a morální kázeň. Jen tak budeme schopni opravdu milovat své bližní v duchu Hospodinova postulátu, jehož protagonisty byli Rút a rabi Akiba.

► *Rabín Daniel Mayer*

World Union for Progressive Judaism, Bejt Simcha a Židovská obec Liberec vás srdečně zvou na:

II. REFORMNÍ ŠABATON

18.–20. července 2008 v Liberci

Program:

Pátek 18. 7. odjezd z Prahy v 16 hodin, recepce, slavnostní zahájení a uvedení nového progresivního siduru, Kabalat šabat v liberecké synagoze, společná večeře, výuka izraelských tanců.

Sobota 19. 7. šachrit v liberecké synagoze, studium s rabínem Kučerou, společný oběd, panelová diskuse, přednáška prof. Paula Liptze „60 let Státu Izrael: úspěchy a výzvy“, společná večeře, havdala.

Neděle 20. 7. studium s rabínem Kučerou, přednáška dr. Markéty Lhotové „Židé v Liberci a okolí: historie a současnost“, společný oběd, závěrečná diskuse, odjezd v 14.30 h.

Účastnický poplatek 500 Kč zahrnuje ubytování (2 noci), stravování, dopravu autobusem z Prahy a zpět, přednášky.

Přihlášky na e-mailové adrese: reform@volny.cz nebo na telefonu 724 027 929 do 13. června.

Program Bejt Simcha červen 2008

SOBOTA 14. ČERVNA
od 10 hodin v Bejt Simcha
Ranní sobotní bohoslužba s Masorti
a rabínem Ronaldem Hoffbergem

PRAVIDELNÉ AKCE
Kabalat Šabat každý pátek
od 18 hodin

V pátek 20. 6. se bohoslužba v Bejt Simcha nekoná. Místo toho vás zveme na Kabalat Šabat s rabínem Kučerou v restauraci Mánes (viz pozvánka na této straně).

HODINY PRO VEŘEJNOST
až do odvolání pouze po předchozí
telefonické dohodě

Bejt Simcha
Mánesova 8, 120 00 Praha 2
Telefon: 222 251 641, 724 027 929
E-mail: kehila@bejtsimcha.cz
Web: www.bejtsimcha.cz

Bejt Simcha ve spolupráci
s WUPJ (Světovou unií
progresivního judaismu)
srdečně zve na

KABALAT ŠABAT S RABÍNEM TOMÁŠEM KUČEROU

pátek 20. června

*od 18 hodin v restauraci Mánes
(Masarykovo nábřeží 250, Praha 1)*

**Kabalat šabat, společná
večeře, přednáška rabína
Kučery, program pro děti**

vstup: 50 Kč dospělí, 30 Kč
studenti, děti do 12 let zdarma,
pouze pro přihlášené, přihlášky
na adrese reform@volny.cz nebo
na telefonu 724 027 929
do čtvrtka 12. června

IZRAEL –

Znamení, jemuž budou odporovat

Šedesát krutých let už je tu židovský stát. Jediný stát na světě, který vznikl se souhlasem světa (OSN), a jediný, jehož existence je neustále zpochybňována.

Izrael je také jediný, jehož svět nutí, aby uzavřel kompromis se svými nepřáteli, kteří kompromisy neuznávají a usilují o jeho zničení. Přežil už pět válek se svými sousedy, a přestože na jeho území denně dopadají rakety a občas vybuchují i lidské sebevražedné bomby, poskytuje elektřinu a nemocnice svým útočníkům. Každá vojenská akce Izraele je vykládána jako nepřiměřená odvěta nebo přímo agrese, ba dokonce i snaha skrýt se před útočníky za zdí je mnohými vykládána jako zločin. A přitom je jen otázkou času, jak nedávno prohlásil Hasan Nasrallah, vůdce Hizballáhu, kdy bude Izrael napaden z Libanonu a z druhé strany z Gazy bojovníky Hamásu, stejně jako Hizballáhu, vyzbrojenými (a zfanatizovanými) iránskou ideologií totální války.

A přestože se válečná mračna hrozivě stahují, svět mlčí; žádné protesty a sankce proti ajatollahům, ba ani pokus o blokádu Gazy a Libanonu, kam nepřetržitě proudí zbraně. Realpolitiku vůči malému státu znají Češi dobře z roku 1938. Jak však vysvětlit světovou nechuť a někdy i nenávist, která tak ochotně naslouchá arabské propagandě? Vždyť sama Liga národů (1922), jednomyslně uznávající nárok židovské diaspory na starou domovinu, pověřila Velkou Británii, aby rozdělila Palestinu (poměrně málo osídlenou) na dvě části. Britové však vytvořili ze dvou třetin území Jordánsko – dnes bychom řekli palestinský stát, ale židovský stát vzhledem k odporu Arabů nikoli. Když v roce 1948 vznikl, vrhli se na něj sousední státy, zničit jej však nedokázali, tak alespoň internovali všechny uprchlíky do táborů jako načasovanou lidskou bombu, odmítli jim poskytnout občanství místo, aby je absorbovali nebo prohlásili za Jordánce. A tak vznikl palestinský národ. Představme si analogicky, že by Němci po válce zavřeli šest milionů vyhnaných Němců v utečeneckých lágrech. Dnes by na hranicích Polska a Česka čekalo osmnáct milionů nešťastníků na návrat. Neochota arabských států ke kompromisu zničila a stále ničí existenci milionů palestinských

Arabů. Člověk by chápal, že s nenávistí dialog vést nelze, ale proč je tedy Evropany napadána druhá oběť – Izrael?

Byla to především západní levice a Sověti, kteří po vítězství Izraelců v Šestidenní válce (1967) náhle prožřeli a pochopili, že Izrael nikdy nebude modelovým socialistickým státem a že to vlastně on porazil jejich modlu – Sovětský svaz. Státy sovětského bloku zrušily s Izraelem diplomatické styky – první delegitimizace státu. Ruští Židé si vynutili právo na odchod – první velká trhlina v železné oponě. Na Západě se dostali do střetu s akademickými marxisty – první vážný konflikt o podstatě leninismu na levici. A tak se Židé, nejen Izrael, postupně stali nepřáteli akademie, která se dodnes od marxismu neodpoutala (za to se od ní odpoutala většina Židů), a v antiizraelské rétorice se objevil špatně zastíraný pravěký antisemitismus.

A Izrael? Kupodivu se mu daří ekonomicky i v obležení, získal milion přistěhovalců, a stále přicházejí noví, zatímco Palestinci začínají znovu emigrovat. Fanatici z Hizballáhu jim totiž nedávají žádnou

naději na stát a děsí vidinou teokratické diktatury ajatollahů nejen je, ale také Egypt s Jordánskem. Ti dnes přemýšlí znovu

o zajordánské konfederaci, protože palestinský stát už není ani v jejich zájmu.

A Židé? Ztratili západní levici, získávají však kupodivu křesťany. Zdá se, že prastarý spor dvou židovských náboženství je na politické úrovni už minulostí. Není divu. Po devatenácti stoletích perzekuce obnovili Židé svůj stát, jazyk a kulturu. Uhájili jej proti naprosté přesile diktátorů, za nimiž stála totalitní velmoc, a dnes jej opět hájí proti přesile nelibostných vyznavačů totalitního politického náboženství, za nimiž stojí nová velmoc. Nemáte někdy podivný pocit, že Izraelci bojují i za nás? Že tenhle nepatrný starověký národ (dvě desetiny jednoho procenta lidstva) je něčím výjimečný, a to nejen svými zástupy vědců a umělců, ale i tím, jakou pozici zaujímá v dějinách? Vždyť nikdo nikdy s takovou urputností jako Židé tolik netrval na tom, že dějiny mají vznešený účel a lidstvo osud.

Le chajim, Izrael!

► Alexander Tomský

Ve státě Izrael se toho času veškeré dění odehrává ve znamení „60 let“. Modré logo s rozevlátou šedesátkou je všudypřítomné. Při příležitosti 60. státního jubilea se konají hromadné bar-micva, hromadné svatby a hromadná kněžská požehnání u Západní zdi. Prezident Šimon Peres pozval všechny, kdo se spolu s moderním izraelským státem narodili 5. ijaru 5708, na hromadnou narozeninovou párty ve své jeruzalémské rezidenci. Milovníci pochodů si mohou společně obejít Genezaretské jezero a na oběžnou dráhu kolem země se vydává komunikační družice Amos 3.

Šedesát let Státu Izrael – Hrdé oslavy

Pod titulkem „60 let izraelské krásy“ tvrdí deník Jedioth Achronot, že izraelská móda je odrazem toho, „jak vidíme sami sebe, jaké hodnoty zastáváme, jaký postoj zaujímáme k životu a jak se představujeme světu“. Ilustrace ke článku zobrazuje pána, kterého drží v poutech tři černě oděné dámy. Izrael si ke svým 60. narozeninám zvolí svého národního ptáka a nejoblíbenější hebrejskou lidovou píseň všech dob. Pouze u národního jídla nemůže být sporu: zůstává jím i nadále humus, kaše z drcené cizrny a olivového oleje. Izraelská společnost propadla šedesátkovému opojení.

Otisky kultur celého světa jsou v Izraeli nepřehlédnutelné, rozmanitost jazyků, mentalit a způsobů myšlení je ohromující. Nehledě na skutečnost, že v této zemi se setkává Západ s Východem, Orient s Okcidentem. Od založení státu v roce 1948 se sem přistěhovaly skoro 3 miliony Židů ze 145 zemí. Třetina jich přišla v 90. letech z rozpadlého Sovětského svazu. V poslední době se do Izraele vystěhovávají Židé hlavně z USA, Kanady, Francie, Austrálie, Nového Zélandu, Anglie, Argentiny, Brazílie, Jihoafrické republiky a Itálie.

Němečtí politikové, kteří vystoupili jako gratulanti k narozeninám židovského státu, překvapeně zjišťují, že na světě existuje země, kde se právě hovoří o „evropské slabosti“. Izrael má stabilní hospodářství, nad nímž bledne závistí nejedna průmyslová země. Na to jsou Izraelci pyšní. Jejich země

zaujímá celosvětově vedoucí roli v zemědělství, vědě, moderních technologiích a lékařství. Na 10 000 obyvatel zde připadá 145 vědců a techniků – v USA je to 85, v Japonsku 70 a v Německu sotva 60. Více než 3000

světových špičkových firem má v Izraeli zastoupení. Tím se židovský stát v koncentraci vyspělých technologií dostává na druhé místo hned za kalifornské Silicon Valley. V roce 1948 dokončilo vysokoškolské studium 208 studentů na dvou univerzitách ve státě, který leckomu nepřipadal životaschopný. Před dvěma lety zde na 62 vysokých školách získalo akademický titul 53 000 studentů.

Ve všeobecné slavnostní náladě proto působí rozladění, hlavně v ortodoxně židovských kruzích, že jednou ze čtveřice soutěžících, kteří mají Izrael zastupovat v mezinárodním biblickém kvizu, je šestnáctiletá Bat-El Levy. Problém je (hlavně pro ortodoxní Židy) v tom, že dívka věří v Ježíše. Protimisionářský aktivista rabi Tuvia Singer nazval židovské misionáře „duchovním Hamásem“, „protože prý chtějí židovský

národ zlikvidovat duchovně, stejně jako Hamás usiluje o jeho likvidaci fyzickou“. Antimisionářské aktivity v minulých měsících skutečně vedly k tomu, že jsou mesiánští Židé pravidelně zmiňováni v izraelských médiích, a tím se k nim obrací stále větší pozornost izraelské veřejnosti. Ministryně školství Juli Tamirová odmítla požadavek na vyloučení Bat-El ze soutěže kvůli její víře s tím, že je přihlášená jako Židovka, a má tudíž právo na účast. Ostatní účastníci prozatím odmítli ustoupit ortodoxnímu tlaku, aby ze soutěže odstoupili.

Nejsou to však jen střety mezi ortodoxními a mesiánskými Židy, které odrážejí různorodost a široké spektrum obyvatelstva, jež činí Izrael pro vnějšího pozorovatele tak zajímavým a vnitřně tak rozporuplným. Prezident Peres je na jedné straně hrdý na to, čeho národ šedesátiletým budováním dosáhl. Současně je však znepokojen jeho vnitřní rozervaností, demoralizací, ztrátou židovských hodnot a nedostatkem vzájemné úcty v izraelské společnosti. Náboženští Židé nedokážou tolerovat své sekulární spoluobčany a naopak. Nejsou tu jen konflikty mezi Židy a Araby, ale také mezi aškenázskou a sefardskou zbožností. Peres tyto problémy veřejně pojmenoval a přihlásil se k zodpovědnosti za budoucí dědictví společnosti. „*Patrně se ve vás probudil Žid teprve tehdy,*“ nadhodil jeden novinář provokativně, „*když jste zůstal jako poslední z generace obrů!*“

► Johannes Gerloff

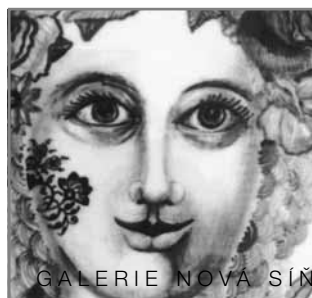
GALERIE VIVO

zve na výstavu
nedávno zemřelého umělce, malíře

JAROSLAVA MYSLIVEČKA

od čtvrtka 5. do soboty 21. června

Galerie VIVO, Maltézské náměstí 3, Praha 1

GALERIE NOVÁ SÍŇ

zve na posmrtnou výstavu

**JANA ANTONÍNA
PACÁKA**

od středy 4. do
neděle 15. června

GALERIE NOVÁ SÍŇ, Voršilská 3, Praha 1

Vyznání reformního rabína a neortodoxního vojáka (2):

Úvahy o službě v izraelské armádě

Když jsem dorazil na základnu, dali mi test z hebrejštiny, absolvoval jsem ještě jeden pohovor a pak mne přiřadili do družstva sedm. Družstvo sedm byla skupina vysoce motivovaných nových přistěhovalců z Francie, Švýcarska, Turecka, Etiopie, Ukrajiny, Ázerbajdžánu a Islandu. Neměl jsem ani ponětí, co od těch kluků čekat, a jsem si jistý, že ten pocit byl vzájemný. Ale řekli jim, že se k nim přidá 44letý reformní rabín, tak s tím těžko mohli něco dělat.

A bych byl upřímný, začátek své služby si pamatuji trochu mlhavě. Vzpomínám si, jak jsem se zoufale snažil zorganizovat si věci, jak jsem se pokoušel zavázat si boty správně po vojensku (což mi pořád moc nejde). Protože jsem dorazil se zpožděním, zbyla na mě horní palanda, a neustálý strach, že spadnu dolů, se pro mě stal jedním z nejméně příjemných zážitků z armády. Osmnáct předcházejících let jsem sdílel pohodlné manželské lože s roztomilou zrzkou (která je šťastnou shodou okolností mojí ženou). Oné první noci jsem se najednou ocitl vedle chrápajícího Ázerbajdžánce na rozviklané kovové posteli skoro dva metry nad zemí. Byli jsme nacpaní jako sardinky, patnáct cizích lidí na ubikaci. A mezi nimi já, který se i na konferencích nerad dělím o pokoj! Té první noci na základně jsem si teprve uvědomil, že jsem skutečně v armádě.

Zásadní součástí úspěšné vojenské služby je očividně poplach uprostřed noci. V hebrejštině se tomu říká *hakpaca* (z hebrejského slova, které znamená „přimět někoho vyskočit“). Když vás vzbudí, máte čtyři minuty na to, abyste se oblékli do uniformy a běželi na určené místo, kde se musíte postavit do pozoru a čekat. Myslím, že dnes už můžu bezpečně prohlásit, že nepochybně trpím nějakou doposud nedagnostikovanou chorobou, která mi znemožňuje stát správně v pozoru. Můj postoj vždy velitelé bedlivě zkoumali a výsledkem vždy byly nelichotivé poznámky na konto našich vojenských schopností. Zpočátku jsem si myslel, že tím celá akce skončí. Omyl.

Brzy jsem zjistil, že po vzbuzení a bleskovém nástupu teprve přijde skutečný běh. A tady jsem udělal hroznou chybu. Ve snaze obléknout se rychleji jsem si uniformu natáhl přes spodní prádlo a tričko, v němž jsem spal. A taky jsem si obul boty, aniž bych se zdržoval oblékáním ponožek. Jak efektivní! Jak jsme běželi nocí, jedinou mojí myšlenkou bylo: „Co mě to, sakra, napadlo?“

Konečně po dlouhém běhu sem a tam a nahoru dolů jsme dorazili na nějaké pole, kde byl zase nástup do pozoru. Byl jsem celý zpocený, na nohou puchýře, a v tom mi řekli, abych zalehl na zem a udělal pětadvacet kliků.

Rozhlédl jsem se a vedle mě stál velmi zuřivě se tvářící velící důstojník – vlastně devatenáctiletá slečna. Můj instinkt mi napovídal, abych zdvořile řekl: „Promiňte, ale kliky jsem dělal naposledy v roce 1987.“ Ale v tu chvíli mi to došlo. Jsem přece v armádě! A v armádě nehraje roli ani věk, ani pohlaví, záleží jen na jednom – na hodnosti. Takže co mi zbývalo? Na zem a pětadvacet kliků.

V tu chvíli začala moje rychlá proměna z rabína na *turaje* (vojína). Během této proměny jsem se hodně naučil: přijímat rozkazy bez ohledu na to, jak byly nesmyslné, naučil jsem se běžet a běžet a potom stát v pozoru s čutorou u nohou, naučil jsem se zhltnout jídlo během pár minut, zařadit se do útvaru, nechodit pozdě (nebo dělat kliky), nablýskat si boty a mnoho a mnoho jiných podivných, avšak užitečných úkonů. Dokonce jsem se naučil rozebrat a zase složit svoji M16. A to prosím mluvíme o člověku, který má panicou hrůzu z nábytku IKEA. Nikdy se mi nepovedlo jejich nábytek smontovat správně podle návodu a IKEA je pro mě švédský způsob mučení.

Ale ještě něco k mé M16. I když už je to klišé, tak je to klišé, které má reálný základ. V armádě se vaše zbraň stává vaší součástí. Jestli ji někdy někde zapomenete, máte vážný problém. Naučil jsem se zbraň nejen rozebrat a zase složit, ale také jsem se z ní naučil střílet. M16 střílil mnohem hlasitěji, než se zdá v televizi. Nikdy jsem předtím nestřílel (určitě ne ve Woodmere) a najednou jsem tady běhal noční tmou a střílel o sto šest.

Také jsem si odbyl řadu nočních hlídek na nějakém kopci v Galileji. A byla to pokoru vzbuzující zkušenost. Na velmi reálné a konkrétní úrovni lze říct, že jediným

důvodem, proč Stát Izrael může existovat, jsou právě tito mladí lidé, kteří obětují tři roky svého života, aby stáli na hranicích s nabitou M16. Tak to prostě je. Jistě, v nejlepším možném světě to není zrovna to, co si přeju. Ale momentálně je to naše realita.

Chtěl bych přidat ještě jeden ironický postřeh. Během celé své vojenské služby jsem přijímal veškeré povely a rozkazy od velitelů, kteří byli o více než dvacet let mladší než já. Pro mě, který byl téměř deset let ředitelem Hilelu, bylo naprosto fascinující pozorovat tyto mladé lidi a jejich rozvinutý smysl pro autoritu a odpovědnost. Moje velitelka, *ha-mifakedet* (později jsem zjistil, že se jmenovala Dalit), byla mimořádná a velmi schopná. Ale Dalit a jí podobní ve mně také vzbuzovali mnoho otázek.

Jak by se Dalit, mladá velitelka izraelské armády, dívala na židovské studenty z Brownovy univerzity, kde jsem dříve pracoval? Jsou zkušenosti jednoho národa (židovského) ve dvou různých zemích (Izrael a Amerika) tak zásadně odlišné, že brzy nebudeme mít vůbec nic společného? Stávají se z nás dva různé národy? Jako učitele mě takové a podobné věci napadaly celou dobu během mého vojenského snažení. Ale ne všechny otázky a poznatky byly tak existenciální.

Jeden z mých nejlepších zážitků se opakoval vždy, když jsem jel domů na šabat. Tehdy jsem zjistil, kdo to jsou *dodot* (tetičky) a co dělají. *Dodot* jsou starší ženy (dokonce starší než já), které si otvírají stánky se všemi možnými dobrotami a nabízejí je zdarma vojákům, kteří cestují sem a tam po celé zemi. Všechny tyto ženy to dělají zcela dobrovolně, z čisté dobroty srdce a pro pocit, že dělají něco pro tuto zemi, když pečují o její mladé vojáky. Je skutečně podnětné je pozorovat, v pátek kolem šesté hodiny ranní, kdy se vojáci vydávají na cestu domů. U jejich stánků dostanou vojáci kávu, *šakšuku*, *chumus* a na cokoli si jen vzpomenou, vše zdarma. Je to úžasně spojenectví generací, které vzbuzuje ►

► pocit sounáležitosti – jsme v tom všichni společně a každý se musí nějak zapojit. Ale vojenský život nebyl jen plný ohromujících objevů, ironického humoru a nepohodlí, kořeněného hlubokým obdivem. Byly také

tinci a Izraelci alespoň jednu věc společnou, pak je to právě snaha oškubat své klienty.

Každopádně když jsme s Ahmadem u šálku čaje probírali náš projekt, najednou mi celá ta situace připadala naprosto šílená.

Ilustrace Lucie Lomová

okamžiky, kdy jsem si jasně uvědomoval, že mám na sobě uniformu, a nebyl to zrovna nejlepší pocit.

Jak už asi tušíte, mluvím o izraelsko-palestinském konfliktu. Od chvíle, kdy jsem si oblékl uniformu, už jsem nebyl jen jeho nezaujatým pozorovatelem, ať se mi to líbilo, nebo ne. Jednoho pátečního rána jsem se zastavil ve své kanceláři pro nějaké papíry a cestou jsem potkal několik Palestinců, kteří na naší škole pracují. A najednou byla mezi námi jasná frontová linie, kterou jsem nikdy dřív nezaregistroval.

Dříve jsme vždy měli velmi přátelské vztahy, ale teď jsem měl na sobě uniformu. Byl jsem izraelský voják a rozpaky mezi námi byly hmatatelné. K podobným střetnutím došlo víckrát. Ahmad, milý chlapík z Cur Bacha (palestinské město na okraji Jeruzaléma), prováděl v našem domě renovace. Byl to kamarád jednoho našeho kamaráda, takže se mě nesnažil oškubat. A jestli mají Pales-

Sedím tady s opravdu milým Palestincem, diskutujeme nad společným obchodem a velmi dobře spolu vycházíme. Ale jako jakási nezřetelná kulisa k naší konverzaci stojí v pozadí celý ten konflikt, jako nezvaný host, který ale celý náš vztah zásadně ovlivňuje.

V Izraeli jsou osobní, profesionální a národnostní vztahy často očividně ve vzájemném konfliktu. Opravdu si můžeme na obecnější, neosobní, národnostní úrovni přát, aby ten druhý člověk (nebo lid) prostě zmizel, když osobně i profesionálně spolu vycházíme dobře? Teoreticky by to nemělo být možné. Ale v praxi to funguje. A tak jsem si tu povídal (hebrejsky) s Ahmadem a z hlavy mi nešla poslední arabská věta, kterou jsem se naučil při strážní službě v Galileji: „Wakif! Walla ana betuhak!“ Tedy – „Stůj! Jsem ozbrojený!“ A tak dále...

Nakonec jsem se naučil vojenskému řemeslu. Ale na jiné, vyšší nebo hlubší

rovině, jsem se toho naučil mnohem víc. Naučil jsem se, jaké to je být židovským vojákem. Sloužil jsem v armádě, kde jídlo bylo košer, kde byl čas na židovské modlitby a kde se cítil šabat a svátky. Je to armáda, v níž můžete být hrdí na její Etický kodex (*Ruach Cahal*), protože ten je založen na tradičních židovských hodnotách. To neznamena, že by izraelská armáda nebo Stát Izrael někdy nedělaly velké chyby. Ale to je zase lekce, kterou dostanete, o moci a bezmocnosti.

Je snadné být etický, když nemáte žádnou moc. Náš národ v minulosti většinou neměl moc. Teď ji má. A to je zkouška, které dnes židovský národ čelí. Jak se svou mocí naložíme? Jak se vyrovnáme s napětím mezi mocí, *micvot* a etickými principy? Jak jsem mohl zažít na vlastní kůži, propast mezi vojákem a civilistou je obrovská na mnoha úrovních, ale zejména pokud jde o spravedlivý hněv a morální soudy. Armáda mě nenaučila méně se ohlížet na etiku, vlastně přesně naopak. Ale naučila mě, jak snadné je soudit Izrael a jeho armádu nad ranní kávou a novinami.

Nakonec byla výsledkem celé této mé zkušenosti zvláštní věc. Pořád jsem musel myslet na ranní modlitbu *ahava raba* a verš z *amidy*, kde žádáme Boha, aby nás vzal ze všech čtyř koutů světa (*kabec otanu me-arba kanfot ha-arec*) a přivedl nás zpět do erez Jisrael – takto se modlíme již dva tisíce let. Je to modlitba, kde prostě žádáme Boha, aby nás přivedl domů. Poté, co jsem byl obklopen novými přistěhovalci, jako jsem já sám – Židy, kteří přišli do Izraele ze všech koutů světa, smysl modlitby se pro mě stal jasnějším: návrat do Izraele nebyl a není o čekání, ale o konání.

Tohle byla v podstatě moje zkušenost z armády – modlitba se stala skutečností. Moje jednotka byla na začátku náhodným seskupením patnácti jednotlivců, kteří se navzájem neznali a kteří pocházeli z různých míst, od Addis Abeby přes Paříž po Istanbul. Ale teď jsme byli *Cevet ševa, Plugat Alon* – družstvo sedm z čtyř Alon. Byli jsme Židé z celého světa a teď jsme byli navzájem spojeni jako izraelsští vojáci. A když jsme skládali přísahu, volali jsme společně „*Any nišba!*“ – „Přísahám!“ a zpívali *Hatikvu*. A mělo to ten nejhlubší význam.

► **Rabín Rich Kirschen**

(*Rabín Rich Kirschen je ředitelem Anita Saltz International Education Center v Jeruzalémě, které je součástí World Union for Progressive Judaism.*)

Přeložila Kateřina Weberová

Obřízka aneb co z malého Mojšeleho dělá Žida

Obřízka je jedním z nejstarších přikázání, které dal Bůh mnoho set let před Mojžíšem Abrahamovi a jeho potomkům. Hebrejsky ji nazýváme brit mila, což znamená „smlouva obřízky“. Jinými slovy – obřízka je na těle chlapce znakem smlouvy, kterou uzavřel Hospodin s Abrahamem a kterou již od osmého dne po narození všichni ti malí človíčkové a budoucí muži potvrzují svou příslušnost k prastaré Abrahamově rodině.

Vždyt i v modlitbě po jídle se píše: „Ve-al britchá še-chatamtá bivсарену – a za smlouvu, kterou jsi zpečetil na našem těle.“ Obřízka je pro našeho mrňouse, obrazně řečeno, vstupenkou do plnohodnotného života v židovském společenství. Například za Makabejců Žida, který byl neobřízaný, nepovažovali za souvěrce a bližního, ale měli ho za renegáta, který se chce podobat pohanským Řekům a který se dobrovolně zřekl tradic otců.

Vraťme se však z historie do současnosti. Čeká-li nás taková slavnostní událost, musíme především vědět, že pokud se náš malý narodil do západu Slunce, ten den se mu již počítá jako první den po narození. Narodil-li se ve středu, obřízku konáme osmého dne, tedy příští středu, obvykle dopoledne po ranní bohoslužbě. Samozřejmě osmého dne konáme obřízku pouze tehdy, pokud je chlapeček zcela zdravý. Jeho zdravotní stav může prověřit den dva před tím dětský lékař nebo samotný mohel, který má v tomto ohledu stejné zkušenosti jako pediatr. Pokud není něco v pořádku, obřízku odložíme na pozdější termín. Zajímavý je i výsledek výzkumu lékařů v USA, který potvrdil, že osmý den po narození má dítě v krvi nejvíce obranných látek a krevních destiček.

Důležité je také místo, kde se obřízka bude konat. Obvyčejně to bývá synagoga, ale může to být i byt rodičů. V Izraeli, kde jsou obřízky nejen náboženskou, ale i společenskou událostí a prezentací pro široký okruh příbuzných, známých a spolupracovníků, to jsou sály pro slavnostní příležitosti – *ulamej smachot*.

Slavnost obvykle začíná tím, že *kvater*, otcem pověřený muž, od matky převezme chlapečka a předá ho do otcových rukou a ten pak syna položí na kolena sedícího *sandaka* neboli *kmotra*. *Sandakem* bývá většinou dědeček novorozence, ale v mnoha tradičních rodinách si přejí, aby *sandakem* byl učený rabín, neboť věříme, že chlapeček získá vlastnosti *sandaka*, který ho při obřízce držel. Před samou obřízkou musí otec pověřit přítomného *mohela*, aby jeho jménem vykonal *brit mila*. Tato halacha

vychází z Tóry, neboť Hospodin přikázal Abrahamovi obřezat svého syna, tím pádem se tato povinnost týká každého otce. Ne každý otec je tak všestranně zručný a schopný jako byl Abraham a ne každý otec je lékař-chirurg. Proto raději tuto delikátní operaci přenechá odborníkům, kteří ji z jeho pověření provedou.

Těsně před zahájením vlastní obřízky pronáší *mohel* požehnutí. Po obřízce se

Obřízka v knize *Minhagim* (vydal Solomon ben Joseph Proops), dřevoryt, 1707, Amsterdam

nalije pohár vína (velice doporučuji sladké víno, níže pochopíte proč), nad kterým buď mohel sám nebo přítomný rabín pronese požehnutí, potom žehná novorozencev rodiče a samozřejmě že nejkrásnější část požehnutí je připravena pro malý, v tuto chvíli hořce plačící uzlíček, který opět drží na svých rukou pyšný otec. V tomto požehnutí poprvé dáváme našemu chlapečkovi židovské jméno, které ho bude provázet po celý život. Žehnající rabín pokračuje v požehnutí a při slovech: „*vaomar lach badama-jich chají*“, která dvakrát opakuje (Ezechiel 16,6), pak dvakrát (může i vícekrát) namočí prst nebo klíček do vína a „*koj*“ požehnaným mokem našeho ještě hořce plačícího potomka. Po této proceduře speciálního kojení sladkým vínem hořký pláč jakoby zázrakem mizí a malá očka se pomalu zavírají. Nejkrásnější je však konec požehnutí: „*Toto nemluvně* (Moše, syn Rubena) *vyroste, a tak jako nyní vešlo ve smlouvu*

obřízky, ať dospěje ke znalosti Tóry, k šťastnému sňatku a ke konání dobrých skutků.“

Jeden midraš vypráví o tom, jak hříšný Turnus Rufus chtěl vyprovokovat rabi Akibu a zeptal se ho: „Řekni mi, když váš Bůh chce, aby vaše děti byly obřezané, proč tedy nezpůsobil, aby se všichni vaši synové rodili již obřezanými?“ Rabi Akiba se nenechal vyvést z míry a obratem, tak jak je u nás pravidlem, mu na otázku odpověděl otázkou. Zeptal se ho: „Jíš pšenici?“ Turnus Rufus nechápavě zíral na učence a rabi Akiba pokračoval: „Nejíš, jíš chléb, ale chléb je z pšenice, kterou sklídili, umleli na mouku a poté pekař z mouky udělal těsto a z těsta upek chléb. Chléb je lidskou prací a umem zušlechťená pšenice. Podobně tomu je i s obřízkou. Člověk se rodí na svět nedokonalý a my ho teprve obřízkou přivádíme k dokonalosti. Tak i svět je nedokonalý, ale Hospodin si nás vyvolil, abychom svět činili lepším a přibližovali ho tak naším úsilím ideálnímu stavu – v tom tkví poslání židovského národa.“

Ještě jedna věc nesmí chybět na obřízce, totiž *kise šel Elijáhu* čili *Elijášova židle*, na které sedí při obřízce *sandak*. Je jich mnoho druhů krásně zdobených a vyřezávaných. Máme židle pro Elijáše, které mu vyrobili aškenázové i sefardi. Proč prorok Elijáš? Tradice hovoří o tom, že když žena izraelského krále Achaba Izabel, která byla fanatickou pohankou, zakázala Židům provádět obřízku, tak prorok Elijáš v jeskyních hory Karmel tajně obřezával židovské děti. Tím vlastně zachránil celou generaci před odpadnutím od Hospodina, dnes bychom řekli před úplnou asimilací. Prorok Elijáš se tak stal ochráncem všech židovských chlapečků, kterým dělají *brit mila*. A protože prorok Elijáš nezemřel, ale Hospodin ho vzal zaživa na nebesa (2. Královská 2), tak se může kdykoli a v jakémkoli převleku objevit třeba právě na našem britu. Pravda, byl by to host neohlášený, ale natolik vzácný, že by od nás bylo krajně nezdvořilé a nespolečenské nemít pro něj jednu hezkou volnou židli.

► Hana Mayerová

Repro: www.jewishvirtuallibrary.org

čtení pro děti a jejich rodiče

VÍNO Z RÁJE

Kdysi dávno se konala svatba. Hosté hodovali a připíjeli na zdraví mladého páru. Víno bylo sladké a jeho chuť byla přímo rajská.

Po jídle hosté recitovali *birkat hamazon*. Poté vzal ctihodný muž, který obřad vedl, poloprázdnou sklenici vína, přilil do ní nové víno a rozdělil je do třech pohárů – jeden podal ženichovi, druhý nevěstě a třetí si vzal sám. Pak odrecitoval *ševa brachot*, sedm požehnání a všichni volali *Mazal tov!* a zpívali.

Avšak víno chutnalo opravdu skvěle a svatečkané chtěli další. Ale ženichův otec vstal a řekl: „Je mi moc líto, ale víno, které žádáte, už došlo.“

„A kde se dá takové koupit?“ vykřikl jeden z hostů.

„Příteli, takové víno se nikde koupit nedá. Dovolte, abych vám vyprávěl příběh tohoto zázračného vína.“

Když jsem byl mladý muž, býval jsem *mohelem* a moje žena pomáhala ženám při porodu. Vydělával jsem moc málo peněz a často jsem musel cestovat velmi daleko. Ale nikdy jsem neodmítl vykonat *micvu* obřizky. Vždyť je přece třeba, aby se novorozený chlapec stal Židem.

Jednou, právě den před Jom kipur, k nám přišel muž, jemuž se o osm dní dříve narodil syn, a prosil mě, abych přišel udělat obřizku do jejich vesnice vzdálené několik hodin cesty. Jak jen jsem s ním mohl jít? Vždyť kdo ví, jestli bych se stihl vrátit domů na ty největší svátky. Ale na druhou stranu – jak bych ho mohl odmítnout. Usoudil jsem, že není o čem přemýšlet a vydal se na cestu.

Šli jsme, jak nejrychleji to šlo. Nejprve jsem doufal, že třeba muž najme povoz. Ale neměl v kapse ani vindru. Já jsem byl za chvíli unavený a šel jsem pomaleji. Ale ten vesničan na mě nečekal a šel dál svým tempem, až mi zmizel z dohledu. A tak jsem pokračoval sám, neboť jsem znal jméno té vesnice.

Když jsem tam dorazil, našel jsem dům novorozeného chlapce. Matka ležela v posteli, velmi slabá. A otec nikde – skutečný venkovan. Nebyl tu ani nikdo jiný, kdo by mi pomohl. Provedení obřizky je obvykle jednoduchá věc, kterou vždy dělám s rado-

stí a vděčností v srdci. Ale provést obřizku, když nemáte nikoho, kdo by podržel dítě, je těžké, snad i nemožné. Bál jsem se to udělat sám, a tak jsem se vydal ven pro pomoc. Ale venku nikdo nebyl. Dům stál daleko od dalších stavení a já jsem to musel stihnout do *Kol nidre*. Chvilí jsem uvažoval, že to přece jen udělám sám, ale pak jsem si řekl, že nesmím ohrozit život dítěte. Uvažoval jsem, že obřizku odložím. Ale pak jsem si zase řekl, že to nejde – byl to přece osmý den, musím udělat *brit mila*.

Jak jsem tam stál a zvažoval všechny možnosti, uviděl jsem v dálce přicházet muže s rancem na zádech. Běžel jsem k němu a poprosil ho, aby mi pomohl. Jenže on se odvrátil a řekl: „Musím spěchat, vybírám almužnu. Je předvečer Jom kipur a lidé jsou dnes štědrí, protože věří, že jim budou odpuštěny jejich hříchy. Nemůžu si dovolit přijít o tolik peněz.“ A chystal se k odchodu.

Utíkal jsem za ním: „Dám ti tolik peněz, kolik si myslíš, že bys vybral od vesničanů. Ale prosím, pomoz mi podržet dítě při obřizce. Prosím, buď jeho *sandakem*.“

Muž se podívil: „Ale já bych tu vybral úplný poklad.“

„To všechno ti vynahradím,“ sliboval jsem rychle.

Nejprve mi nechtěl věřit, ale nakonec se dal přesvědčit. Šel se mnou do domu, posadil se na Elijásovo křeslo, vzal chlapce na klín a já jsem ho obřezal. Pak jsem se umyl a vydal se zpátky domů a po cestě odříkával odpolední modlitbu. Domů jsem dorazil právě na poslední jídlo před postem. Když jsme dojedli, podíval jsem se z okna a uviděl přicházet toho muže, který mi pomáhal při obřizce. Rychle jsem vzal zlaták a vyběhl ven, aby to žena neviděla a na nic se mě neptala. Byli jsme chudí a nemohli jsme si dovolit takové vydání, ale když jsem to slíbil... Muž si zlaták vzal a řekl: „Dal bych si sklenici vína.“

„Slunce už brzy zapadne, musíme spěchat do synagogy. Co kdybys k nám raději přišel až zítra,“ navrhl jsem.

Ale stařec trval na tom, že chce víno teď, a ne jindy. Co jsem měl dělat? Pozval jsem ho tedy dál a postavil před něj pohár vína. Ale bez ohledu na to, jak moc jsem spěchal, začal mě přesvědčovat, abych se také posadil a napil se s ním. Docházela mi už trpělivost, ale nevěděl jsem, jak se ho jinak zbavit, a tak jsem se nakonec posadil a připil si s ním na dobrý nový rok, plný života a pokoje.

Pak se mě s úsměvem zeptal: „Máš v sudu ještě nějaké víno?“

„Jen kapku,“ odpověděl jsem.

V tu chvíli mi muž požehnal, ukázal na sud s vínem a řekl: „Nechť je tvůj sud neustále plný sladkého vína až do chvíle, kdy zazní poslední požehnání na svatbě tvého nejmladšího dítěte.“ A pak zmizel.

Ženichův otec dokončil dávný příběh a dodal: „Slib, který mi onen muž tehdy dal, se s Boží pomocí naplnil. A kdo jiný to mohl být než prorok Eliáš, necht' je jeho jméno v dobrém vzpomínáno! Dnes jste se mnou sdíleli radost při svatbě mého nejmladšího dítěte. Do této chvíle byl tento sud vždy plný sladkého vína, teď jsme jej však dopili.“

► Podle knihy Peninny Schramm „Tales of Elijah the Prophet“

různé lesky

DIAMANTŮ

Část I.

V těchto dnech se lze dočíst, že při kterémkoliv načerpání benzínu podporujeme mezinárodní terorismus, že naši přátelští arabští zásobitelé, vzдор svasvatému ujišťování, stále poskytují část vydřidušského zisku teroristům, aby nám mohli ještě účinněji ubližovat.

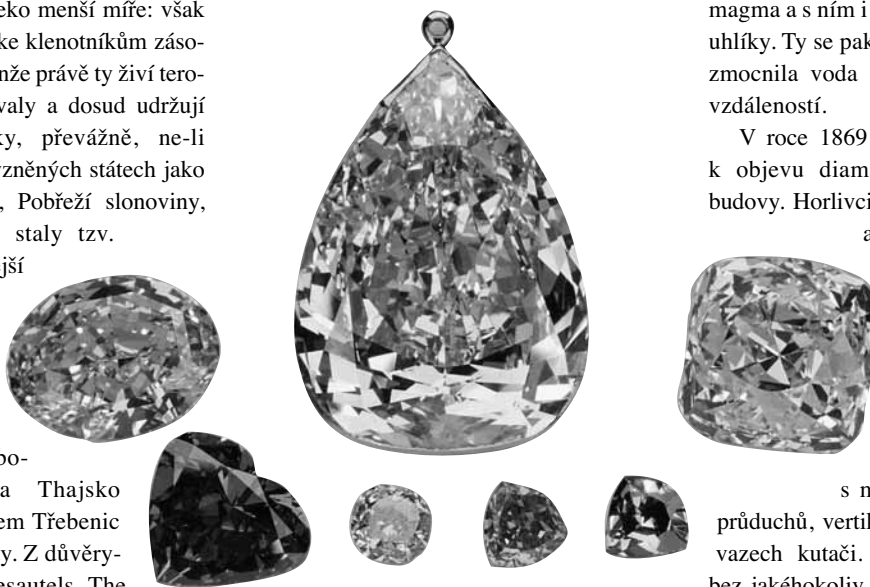
Druhou nemravnou komoditou se staly diamanty, ovšem v daleko menší míře: však nechodíme pravidelně ke klenotníkům zásobovat se drahokamy. Jenže právě ty živí teroristy, při životě udržovaly a dosud udržují kruté občanské války, převážně, ne-li výlučně v Africe. V trýzněných státech jako Sierra Leone, Libérie, Pobřeží slonoviny, Kongo či Angola se staly tzv. *resource curse* – tamější kletbou.

Na světě je údajně všeho všudy jen devadesát druhů drahokamů. Zatímco Kolumbie drží primát v bohatství smaragdů a Thajsko v rubínech, oblast kolem Třebenic oplývá českými granáty. Z důvěryhodného zdroje (E. Desautels, *The Gem Kingdom*) se dozvídáme, že zdaleka nejvíce diamantů se nachází právě na černém kontinentu.

Ačkoliv to je byznys značně výnosný, rovněž trpí snadnou zranitelností – tzv. *reputational risk*. A tohoto rizika se mu dostalo z nejméně pravděpodobné adresy, totiž z Hollywoodu. Společnost Warner Brothers totiž uvedla do distribuce svůj nový film „Krvavý diamant“ (*The Blood Diamond*), s dějištěm v hrůzami postiženém západoafrickém státu Sierra Leone v roce 1999, superstar Leonard Di Caprio v hlavní roli pašeráka. Už v červnu 2006 na celosvětovém sjezdu v Tel Avivu vyjádřil prezident *World Federation of Diamond Bourses* Shmuel Schnitzer oprávněnou obavu, že veřejnost bude film interpretovat jako zdrcující obžalobu tohoto průmyslového odvětví.

Diamant je nejtvrdší substancí na této planetě. Přitom se velmi obtížně získává. Pouze jedno procento materiálu zvaného kimberlite

obsahuje diamanty, a to stačí, aby se vyplatilo obtíže těžby. Nic jiného nemá větší hodnotu při tak malé váze – materiálu snadno uschovatelného, přenositelného, pašovatelného. Hodnota jedné libry diamantů je stejná jako hodnota 400 liber zlata. Račte pak porovnat, s kterým z těchto dvou nákladů by se lépe prchalo před nebezpečím.

Sir Harry Oppenheimer vyjádřil názor, že důvodem, proč někdo kupuje diamanty, je *vanity* – marnivost, ješitnost, kdežto důvodem k nákupu zlata je *stupidity*. A že on dává přednost ješitnosti před pitomostí. Oppenheimer, supermagnát v tradici Cecilia Rhodese, věděl, o čem mluví. Kraloval jak nad zlatem, tak nad diamanty ve společnosti De Beers Consolidated Mines s adresou v Johannesburgu, jednoho z nejtajnějších kartelů na světě.

Kde se po těchto trpytívných vzácnostech pít? *Financial Times* (zvláštní příloha 17. 7. 2006) tvrdí, že podíl Afriky se v porovnání s dřívějším stavem sice snížil, ale pořád je ten největší – 65 % globální produkce. V jižní Africe se vytrvalci nepřestávají prohrabávat stopadesátikilometrovým terénem podél řeky Vaalu. Nezanedbávat vyschlá řečiště, máme jich mnoho, nabádají optimisté.

A proč byla příroda právě tam tak štědrá? Inu, stalo se, že před šedesáti mili-

ony lety se z útroby zeměkoule díky sopečné činnosti vyvalil k povrchu průduchy, hrdly, tzv. *pipes*, namodralý, voskově vyhlížející materiál zvaný *kimberlite*. Skládá se z řady substancí včetně diamantů, uhlíků, jejichž vzácná krása a tvrdost vznikla za obrovitého tlaku. Sopečné jícny z hlubokých útroby zeměkoule vyvrhují na povrch žhavé magma a s ním i ony super tvrdé krystalické uhlíky. Ty se pak dostaly do řek, kde se jich zmocnila voda a odnesla je do značných vzdáleností.

V roce 1869 v místě Bultfontein došlo k objevu diamantů ve zdivu farmářské budovy. Horlivci ihned rozebrali nejen zeď,

ale i celé stavení, pak kopali hlouběji a hlouběji, až vznikla velká díra v zemi. Největší člověkem způsobená díra na této planetě byla příhodně pojmenovaná *The Big Hole* a zrodila se spolu

s městem Kimberley. Do dřev, průduchů, vertikálních tunelů lezli po provazech kutači. Třicetitisícové mravenišť bez jakéhokoliv zabezpečení zdraví kutačů, navíc s neustálými bitkami o každý metr v těžební jámě. Ti šťastní, kteří uspěli, si zapalovali doutníky bankovkami a jejich ženy se koupaly v dovezeném šampaňském. Hned vedle nich, u totální hlušiny, umírali jiní prospektori hladem. Tak tedy vznikla ona velká díra.

Člověk člověku tam věru byl velkým a lačným vlkem. Na vrchol pyramidy se dostal bývalý londýnský barman Barnet Barnato, původním jménem Barnett Issacs. Jako dvacetiletý přivandroval a za pět roků byl z něho multimilionář. Toho dovedl přetrumfnout už jen legendární Cecil Rhodes, gigant z největších. Vykoupil ho šekem se sumou 5 338 650 liber (mnoha miliard v dnešních hodnotách), a tak dostal celou „díru“ pod svou kontrolu.

Diamantové horečky přicházely a odcházely tempem písečné bouře. Velký nález ve šterku bývalého toku řeky Christiana. Fabulózní, leč málo trvalé nálezy v jiných ▶

► vyschlých řečištích. Farmář Jacobus Vooren kopal díru pro kůl v plotě u města Lichtenburg a našel diamant. Do roka se v končině vyrojilo přes sto tisíc hrabivců. Kopali s vervou tak usilovnou, že auta musela svítit i v pravé poledne, aby projela krajinou oslepenou rozvířeným prachem.

Jack Carstens, důstojník britské armády v Indii, přijel navštívit svého otce v malém přístavu Port Nolloth v jihoafrickém Namaqualandu a jak se potuloval po okolí, našel na břehu diamanty, a tak se rovněž stal bacilonošem další značné horečky. O jinou podobnou se zas zasloužil geolog Hans Nerenský. Měl to jednoduché, pod jedním placatým kamenem objevil jen 487 diamantů.

Vlk nadále požíral vlka, někteří hynuli, jiní tyli. Nejvíc na váze a rozsahu získávala ona Oppenheimerova De Bedra, společnost vykupující konkurenty jednoho za druhým, až se stala monopolistou či monopolistkou s výlučným hledacím a kutacím právem. Důkladnost takové mohutnosti jsem si ověřovat cestou z Jihoafrické republiky do její sousední bývalé državy SWA – *Southwest Africa*, někdejší německé kolonie, nyní již nezávislé černošské republiky Namibie. Z výšin hlavního města Windhoeku jsem jel pouští dolů k moři k téměř neskutečné, kdysi teutonské oáze Swakopmund a dál pokračoval do přístavu Walvis Bay. Víc na jih se ale nedalo. Podařilo se mi sehnat velikánskou mapu, tak podrobnou, že je na ní jménem vyznačena každá farmářská usedlost v zemi. Podrobností se ale vůbec nedostává tam, kde je pouze psáno VERBODE GEBIET – zakázané pásmo jako v dobách odrátované rodné země za totality.

Diamantový důl v Kimberley, rok 1902

Zakázané území je na mapě zaznamenáno způsobem připomínajícím antickou kartografií: pusto, prázdno, *hic sunt leones. Hic est Harry Oppenheimer*. Nacházím Roastbeef Island, též Plumpudding Island, ale toliko

dvě cestičky. Jedna vede z Affenrucken, Opických zad, pobřežní pouštní tečky, k jediné, na mapě značené usedlosti, centra Oppenheimer Reichu: Oranjemund, Ústí nad Oranží.

Četl jsem zprávu novináře, jemuž se podařilo obdržet vstupní povolení. Charaktere-

Sir Cecil Rhodes, diamantový král

rizoval to tam jako „*marvel of self-sufficiency*“ – div, zázrak v dosažené soběstačnosti. Slanou vodu předělávají na sladkou, pěstují tam ovoce a zeleninu, hrají golf na zeleném lánu. V geometricky vyřešené oáze s pěknými domky patří společnosti nejen škola a nemocnice, ale i pošta. Kapitalistický De Beers Consolidated zkonsolidoval, znormalizoval či abnormalizoval moderní život.

Do zakázaného území se nepodívám, povolení ke vstupu se uděluje jen výjimečně. Území je odrátováno a hlídáno ozbrojenými strážci. I když se nedovedli vyrovnat smrtonosnému počínání bývalé československé Pohraniční stráže, tento nedostatek tam kompenzoval fakt zlé, nepřející pouště.

I kdyby nás pustili na zakázané území, s lopatkou a kyblíčkem, jak velký poklad bychom nashromáždili za jedno odpoledne?

Realita je krušná: na jeden diamant připadá dvacet milionů kusů šterku. Obrovité exkavátory budují písčitou zeď podél břehu Atlantiku a za ní rýpadla vyhrabou ročně šedesát milionů tun zeminy až do hloubky dvaceti metrů. Denní produkce se odhaduje na 5000 karátů, ročně se jich na trh dostane jeden až dva miliony.

► Ota Ulč

Foto: www.kapstadt.org, famous-diamonds.tripod.com, www.debeersgroup.com

Bejt Simcha, Česká unie židovské mládeže a Masorti vás srdečně zvou na oslavu

ŠAVUOT

neděle 8. června od 19.00 h
v Libeňské synagoze
(u stanice metra Palmovka)

Program:

19.00 h – přivítání, beseda s paní Hoškovou a pamětníky židovské Libně

20.30 h – pár slov k fotografické výstavě „Židovská Libeň“, přestávka na prohlídku výstavy, občerstvení

21.00 h – bohoslužba a tikun lejl šavuot s rabínem Ronaldem Hoffbergem a Gafnou Terezou Foltýnovou

Káva o čtvrté:

středa 4. června v 15 hodin:

Vlastimil Ježek

ředitel Národní knihovny ČR

o Národní knihovně ČR; Codex Gigas a její digitalizovaná verze; Klementinum; Nová budova NK Jana Kaplického

Souběžně bude probíhat digitální projekce!

čtvrtek 12. června v 15 hodin

Jana Hybášková

předsedkyně meziparlamentní delegace Evropského parlamentu pro vztahy s Izraelem

Své dětství prožila v Alžíru, arabistiku studovala na UK, později i na Káhirské univerzitě Al-Azhar. V roce 2002 byla jmenována velvyslankyní ČR v Kuvajtu a Kataru, kde získala významné kontakty mezi místními kmenovými náčelníky v oblasti Basry.

Jistě bude o čem mluvit a na co se ptát.

Připravil a moderuje: Honza Neubauer

Ukrývané děti – Rána, která nepřestane bolet

Na rozdíl od dob minulých je současný knižní trh bohatě zásoben desítkami titulů zabývajícími se historií druhé světové války. Jsou mezi nimi i četné publikace, které se snaží popsat fenomén zvaný holocaust. Přesto zde existuje část historie, která je velmi málo známá, ačkoliv patří mezi ty nejbolestnější. Jsou to osudy židovských dětí, které byly zachráněny díky statečnosti spoluobčanů, kteří je ukryli a po celou dobu války jim poskytovali záchranný azyl s rizikem trestu smrti, který by hrozil v případě prozrazení.

Tuto mezeru se nyní pokusila vyplnit organizace **HIDDEN CHILD** (Ukrývané dítě), která vydala knihu s názvem **PTALY SE PROČ? – THEY ASKED WHY?** Jak samotný titul napovídá, kniha je dvojjazyčná, což jí jistě usnadní cestu do světa.

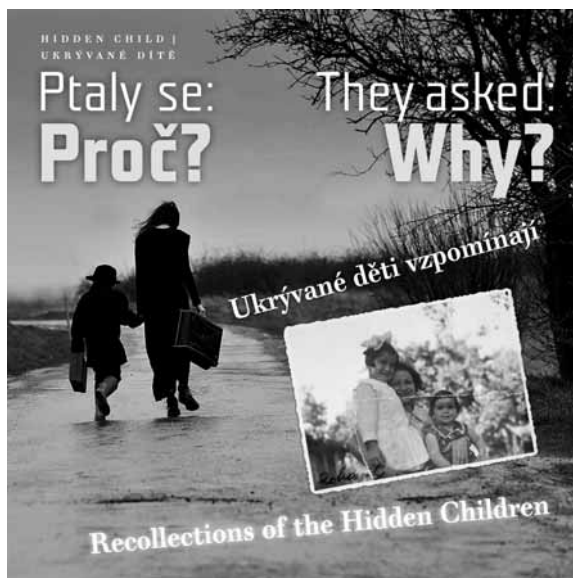
Křest této vzácné knihy vzpomínek ukryvaných dětí se konal na konci května v kavárně knihkupectví Academia. Zcela zaplněný prostor dával tušit, že se jedná o událost *sui generis* výjimečnou. Organizace Hidden Child – Ukrývané dítě ve spolupráci s pardubickým nakladatelstvím Štěpána Bartoše vydaly v pečlivé grafické úpravě Petra Vlčka publikaci, která nám odhaluje jen malou část osudů dětí, které, jak se v knize konstatuje, netrpěly za války méně než ostatní, kteří přežili. Pokud nebyly uvězněny v ghettech a koncentračních táborech, pak přežily holocaust ve vězení sklepů, klášterů a farem, bez kontaktu s rodinami. Ukrývané, osamělé a vystrašené...

Do tohoto smutného světa „války proti dětem“ uvádí čtenáře zasvěcené úvodní slovo Jany Dráské a odborný pohled psycholožky Heleny Klímové, která se cílevědomě zabývá dopadem osudu ukryvaných dětí na formování jejich osobností a kvalitu později navazovaných vztahů. Trauma těchto dětí zdaleka neskončilo s koncem války, jak by si mohl někdo pomyslet. Do „civilního“ života si odnášely psychosomatické potíže, které více či méně trvaly po celý jejich život a dokonce byly tak silné, že ovlivnily i další generaci.

Sama publikace je jednoduchá. Jsou zde vzpomínky dětí, které prošly procesem „ukrývání“ v nejrůznějších variantách.

U každé vzpomínky jsou připojeny i staré, zažloutlé a různě poškozené, zohýbané fotografie, které mnohdy, necht' pamětníci prominou, působí ještě dojímavěji. Ty fotografie jsou často jediným materiálním svědectvím o šťastně žijících rodinách, které nacismus zdecimoval. Přehyby a chybějící růžky jsou důkazem toho, jak byly neustále brány do rukou, že byly jediným poutem s rodiči, sourozenci nebo přáteli, že pomáhaly tišit bolest a živit naději.

Co všechno tato kniha přináší? Především záznam autentického prožitku ukryvaných dětí, nesmírně cenné informace, které by zůstaly neznámé, nebýt péče autorů a vydavatelů knihy. To by ale bylo málo.

Publikace nám také poodhaluje i určitou odpověď na tolik diskutovanou otázku, do jaké míry bylo obyvatelstvo protektorátu lhostejné k osudům svých židovských spoluobčanů. Lapidárně to vyjádřil rabi Avraham Soetendorp, který v Bruselu v roce 1995 řekl: „Při hledání naděje bylo i přes existenci kolaborantů dost mužů a žen, kteří dávali v sázku svou bezpečnost a svůj život za záchranu jednoho dítěte. Naši nadějí byly otevřené dveře.“

To nesporně platí i na poměry v bývalém protektorátu. Publikace dále vypovídá o faktu, který je mnohdy opomíjen, ačkoliv je zcela prokazatelný. Pro ostatní pamětníky válka skončila, ale pro ukryvané děti válka

trvá v jejich celoživotním, nevyléčitelném traumatu. Mezi přítomnými byly i některé „dětí“, které knize věnovaly svou vzpomínku, byli zde členové pražské židovské obce, členové různých židovských spolků a organizací, ale i mnoho přátel z jiných společenských oblastí. Pro většinu z nich byl překvapením text projevu nositele Nobelovy ceny, spisovatele Elie Wiesela, který přednesl v květnu roku 1991 v New Yorku na shromáždění tisícovky dětí, které přežily holocaust díky tomu, že byly svými spoluobčany ukryté. Z dlouhého projevu si dovoluji excerpovat některé zvláště důležité části:

„Roky a roky si klademe některé otázky. Mezi nimi ta nejdůležitější: Proč děti? Proč celý režim, proč všichni lidé s několika výjimkami mobilizovali národní síly a zdroje ve švanici na židovské děti? Proč i ony byly označeny a vyčleněny, aby trpěly a zahynuly? Ze všech zločinů počatých ve fanatismu a nenávisti, myslím, že válka proti židovským dětem zůstane tím nejhorším, nejbrutálnějším a naprosto nesmiřitelným v historii...“

„A je tedy na místě se ptát: Co jste cítili ve chvíli, kdy vás váš otec nebo vaše matka opustili? Co probíhalo ve vašem stále křehkém, ale již zraněném podvědomí? Zanevření, pocit zrady? Jak dlouho to trvalo, než jste pochopili plný význam toho, co museli udělat vaše rodiče pro vás? Jak dlouho vám trvalo překonat zlost, kterou jste k nim někdy pocítili, protože jste je považovali zodpovědné za vaše odloučení? Kdy jste přesně pochopili tu dalekosáhlou sílu, které bylo zapotřebí, aby vás ponechali cizím lidem, aby vás ušetřili před vlastním osudem?“

A co život a osud ukryvaného židovského dítěte? Jak jste zvládli tak rychle dospět? Jak jste zvládli se tak rychle naučit ty hrozné a vážné způsoby přežití? Jak jste zvládali skrýt a zapomenout tak mnoho věcí, abyste skryli v sobě židovské dítě? Jak jste zvládali přemáhat strach a osamělost z nepřítomnosti rodičů ve vašem životě? Jak jste zvládali překonávat podezření a nevidět nepřítel v každém kolem sebe? Jak jste zvládli usnout bez pláče, zbavení hýčkáni své matky a uklidňování svým otcem?

..Když myslíte na vaše mrtvé rodiče, jak na ně vzpomínáte? S radostí? S výčitkami? S pocitem viny? Neměli byste na ně vzpomínat s pocitem viny. Protože jestliže jste zde,

je to proto, že si to oni přáli. Přáli si, abyste byli, kde jste nyní. Abyste měli místo na slunci, byli lidskou bytostí mezi mnoha jinými lidskými bytostmi, abyste byli hrdé děti židovského lidu. Obávali jste se, že tyto paměti, když jednou odstartují vynořování na povrch, se nezastaví, pálí víc a víc, zanechají trvalou stopu ve vašem vědomí. A tak mnozí z vás ve skutečnosti zůstávali v ukrytí i po všech těch padesát let.

Vzpomínám na ty ostatní židovské děti, které nemohly najít úkryty. Myslím občas na ně se vztekem tak jako se smutkem. Kolik nositelů Nobelových cen bylo mezi nimi? Někteří z nich mohli vyvinout léky na rakovinu, nemoci srdce nebo AIDS. Jiní mohli napsat básně nebo složit muziku takové síly, která by dokázala vyjádřit tu velikost zla, lhostejnosti nebo války. Tím, že dovolilo zemřít milionu a půl židovských dětí, vložilo si lidstvo na sebe současně i trest. Ale potom se podívám znovu na vás a cítím se odměněn. Vy jste udělali něco s vaší osiřelou pamětí, něco, na co můžete a měli byste být hrdí.“

Tolik několik přesných a stále platných myšlenek Elie Wiesela.

O slavnostní atmosféru křtu se zasloužil i známý houslový virtuos Alexander Shonert, který se bravurně předvedl se skladbou *Jüdishe mamma*, aby pak doprovodil známou zpěvačku a muzikálovou i operetní herečku Věrou Nerušilovou s jidiš písní *Papyrosy*. Její famózní, nádherně znělý kontraalt a temperamentní výkon Saši Shonerta v písni Hava Nagila všechny přítomné dojal a roztleskal...

► Milan Kalina

Masorti ČR a Židovská agentura v ČR s podporou World Zionist Organization si vás dovolují pozvat na výstavu konanou k 60. výročí vyhlášení nezávislosti Státu Izrael.

OSOBNOST THEODORA HERZLA ZBLÍZKA

Výstava připomíná 100 let od úmrtí zakladatele sionismu – dr. Theodora Herzla, počátky a současnost Státu Izrael.

Výstava se koná od 2. 6. do 11. 7. 2008 v prostoru Spolkového domu, Jáchymova 3, Praha 1 (přízemí).

Otevřeno denně mimo svátky a víkendy, od 9 do 21 hodin. Vstup volný.

Hudba v synagogách plzeňského regionu – 7. ročník

Termíny a program v roce 2008

22. června v 19 hodin, Plzeň –

Velká synagoga: Komorní večer Josefa Suka: Josef Suk (housle), Vladislav Vilímeček (klavír), Miroslav Vilímeček (housle), Karel Untermüller (viola), David Niederle (violoncello)

29. června v 17 hodin, Floss –

synagoga: Pavel Haas: Smyčcový kvartet č. 1 cis mol op. 3, Sergej Prokofjev: Smyčcový kvartet č. 2 F dur op. 92, Antonín Dvořák: Smyčcový kvartet F dur op. 96 „Americký“

6. července v 17 hodin, Hartmanice – synagoga:

Jiří Hošek, Dominika Hošková (violoncello), Miroslav Vilímeček (housle)

24. srpna v 17 hodin, Kasejovice – synagoga:

Pražské kvarteto lesních rohů – Petra Čermáková, Hana Lišková, David Prochýl, Zdeněk Divoký

7. září v 19 hodin, Plzeň –

Velká synagoga: Soňa Červená (recitace), Daniel Wiesner (klavír)

14. září v 19 hodin, Kdyně –

synagoga: Tre Violini – Miroslav Vilímeček, Jitka Nováková, Libor Vilímeček (housle), Milada Nejdlová (klavír)

Více informací na www.zoplzen.cz

Výstava k 60. výročí založení Státu Izrael

IZRAEL OBJEKTIVEM TŘÍ GENERACÍ FOTOGRAFŮ

Beno Rothenberg – Magdaléna Robinsonová – Karel Cudlín

**Velká synagoga, Plzeň
28. dubna – 26. října 2008**

Výstava svou koncepcí kopíruje sinusoidu česko(slovensko)-izraelských vztahů. V první části představuje fotografie z doby vzniku Státu Izrael, tak jak ji zachytili naši a izraelská fotografové. Přední slovenská umělecká fotografka **Magdalena Robinsonová** (spolu s Karlem Kallayem a Martinem Martinčekom první slovenská držitelka ocenění Excellence FIAP, mezinárodní federace uměleckých fotografů), která sama perzekuci z důvodu rasy zažila, navštívila Izrael v 60. letech, v době nepatrného diplomatického uvolnění. Její cyklus více než padesátí fotografií, zachycujících všední život v Izraeli očima mimořádně vnímavé fotografky, však byl objeven až po roce 2000. Od roku 1968 byly tyto fotografie zazděny společně s texty Arnošta Lustiga na chatě spisovatele Oty Pavla na Berounce. A tak pod názvem Zamurovaná kniha máme dnes možnost poznat tento dávný fotograficko-literární projekt, který pro výstavu zapůjčilo Muzeum židovské kultury v Bratislavě (druhá část). Třetí část – fotografie současného předního českého fotoreportéra **Karla Cudlína** představují izraelskou realitu před a po roce 2000. Tento zkušený fotograf se sobě vlastním výtvarným výrazem navštěvuje Izrael opakovaně a vytvořil rozsáhlou kolekci, která je svědectvím o Izraeli na prahu 3. tisíciletí.

VII. ročník festivalu

TICHÝ HLAS PRO SVATOU ZEMI

Neděle 8. června 2008

LIBČICE NAD VLTAVOU

Účast přislíbili: **Ekumenická bohoslužba** za pokoj ve svaté zemi 14.00 katolický kostel

Festivalový program 15.00-21.30 farní zahrada 16.30-20.00 evangelický kostel

Hudební program: „Cesta na jihovýchod“ cyklovýprava L. Poruby 17.00 setkání s autorem M. Kubátová, Monika Žáková, Klec, Slávek Klecandr, Libor Slávek & spol.

Katolická farnost a Evangelický sbor Libčice město LIBČICE nad Vltavou Společnost svaté Ludmily Společnost křesťanů a Židů <http://libcice.peplum.cz>

LITERÁRNÍ VÝLET

aneb Kde domov můj?

I.

Génius, provokatér, básník, intelektuál, výtvarník, manipulátor, mistr causerie, trochu filozof a daňový poplatník, více manžel a otec, svého času i Husákův vězeň. Z jeho vtipných happeningů se mohli těšit diváci v Praze a Ostravě, úspěch sklídlil i v Londýně. S příkladnou ohleduplností nežije jen v Praze či Vídni, ale obě města střídá, aby se to druhé (kde právě nedlí) mělo možnost zpatovat se z jeho oslnivé přítomnosti. Eugen Brikius je legendou. Jeho projevy pronášené při nejrůznějších příležitostech, drobné i větší causerie jsou brilantní ukázkou toho, jak dokáže co největšímu počtu diváků, posluchačů či čtenářů imputovat dlouhotrvající pocit duševní méněcennosti.

Navzdory tomu, že je bytostným intelektuálem, překvapivě chodí vždy pečlivě a čistě upraven, nechýbí mu žádné knoflíčky a jeho garderoba je příkladná...

II.

Devadesáté výročí založení Československé republiky bude jistě oslavováno slovem, písmem i obrazem, jak se na velká výročí sluší. Ani mistr Brikius nezůstal stranou a v dostatečném předstihu připravil velkolepý happening nazvaný *Literární výlet aneb Kde domov můj?* Je to v pořadí už třináctý výlet, a proto se sluší některé z těch minulých připomenout.

Čtvrtý i pátý výlet byl věnován nositeli Nobelovy ceny Eliasi Canettimu, který za své návštěvy Prahy v červnu 1937 obdivoval magický tón českého slova hudba. Šestý výlet byl zasvěcen spisovateli Friedrichu Torbergovi, který uzavíral slavnou pražskou epochu německy píšících židovských autorů. Následovaly výlety s názvy *Končiny Franze Kafky*, *Tóniny Franze Werfela* a *Polemická Praha Maxe Broda*. Desátý byl koncipován jako muzické lepoperele ve stylu *The best of*. V roce 2006 následoval výlet věnovaný Jaroslavu Haškovi. Poslední výlet této monumentální happeningové série byl loni věnován 70. výročí úmrtí T. G. Masaryka. Ve znamení ideové návaznosti na tento masarykovský výlet bude koncipován i letošní, který se odehraje na počest 90. výročí vzniku státu, jehož byl Masaryk prvním prezidentem. Že nešlo

o náhodu, potvrzuje Masarykův výrok z roku 1910. Když mu blahopřáli k šedesátinám, pravil: „*To hlavní teprve přijde.*“

III.

16. června v 16.30 h začíná třináctý výlet.

IV.

Složitým a náročným investigativním postupem jsme získali o nadcházející akci manželů Eugena a Zuzany Brikiusových tyto dosud tajené informace:

Génius, provokatér, básník, intelektuál, výtvarník, manipulátor, mistr causerie, trochu filozof a daňový poplatník, více manžel a otec, svého času i Husákův vězeň – Eugen Brikius

Výlet, který proběhne jako umělecké ozřejnění „*toho, co přišlo*“, začne na nádvoří Vojenského historického ústavu na svahu vrchu Vítkova. Účastníci, kteří projdou tzv. branou do Žižkova, uvítá vojenská hudba. Vyslechnou si recitaci ukázek z dobových literárních děl, která budou *ilustrována dobovými vystoupeními, jež připomenou vznik republiky*. Poté výletníci sejdou do blízké Jeronýmovy ulice, kde začíná pocta jubilujícím světovým literátům. V okně bytu, kde Jaroslav Hašek napsal první díl *Osudů dobrého vojáka Švejka*, se objeví spisovatelův vnuk Ing. Richard Hašek a v roli svého dědečka přečte úryvek z neznámějšího českého románu.

K dalšímu zastavení dojde na blízkém Havlíčkově náměstí, kde poslušní výletníci

vyslechnou zpěv, verše a proslov z balkonu radnice Městské části Praha 3. Karel Havlíček Borovský recituje své životní krédo: „*Moje barva červená a bílá / moje heslo poctivost a síla.*“ K nebi se pak vznesou stovky červených a bílých balonků. Před radnicí zahraje hudba a na závěr dostavníčka zazpívají účastníci žižkovskou hymnu s notoricky známou melodií, ale dosud zcela neznámým textem z pera mistra Brikiuse (zvláště vhodné pro školní dítky).

Jakmile účastníci osuší dojetím zvlhlé tváře, pohlédnou ve stanici Lipanská na unikátní, žižkovskými činžáky rámovaný pohled na Hradčany a nastoupí do historické tramvaje s cílem dosáhnout vinohradské vodárny na Korunní třídě. Od té nedaleko, na terasovité zahradě Českého rozhlasu v Dykově ulici č. 14, zazní historické nahrávky z archivu Českého rozhlasu. Další částí této v pravdě unikátní garden party bude pocta dalšímu jubilantovi, světově proslulému umělci Giuseppe Arcimboldovi, který působil čtvrt století na pražském dvoře Rudolfa II. Od jeho úmrtí uplyne letos 415 let a studenti z ateliéru profesora Kurta Gebauera zrekonstruují některé jeho obrazy sestavené z motivů plodů a květin a pokusí se i o vlastní díla v arcimboldovském stylu. Na výtvarnou exhibici naváže úvaha o rozdílech v postavení židovské menšiny v době Arcimboldova pobytu v Praze (1562–1587), před rozpadem c. a k. monarchie a za nové republiky.

Ze zahrady Českého rozhlasu se účastníci odeberou na stanici U vodárny, odkud odjedou na nám. Republiky, dříve Josefské. Tam budou svědky toho, jak z Obecního domu vyjde zakladatel Červené sedmy dr. Jiří Červený a přednese jeden ze svých kupletů. Po této kabaretní vložce pokračuje pocta světovým literátům komentovanou pantomimou, při které se účastníci přemísťují jako diváci při golfu. Na balkoně Obecního domu bude hledět Max Brod (zemřel 1968) směrem k Poříčí, opustí balkon, vyjde hlavním vchodem a pomalu odejde do Dělnické úrazové pojišťovny, dnešního hotelu Merkur, za Franzem Kafkou (narozen 1883). Účastníci rychle předběhnou vážně krácejícího Broda a zastaví se na protější chodníku před hote-

Narozeniny má letos nejen stát, ale i autor státní hymny **Josef Kajetán Tyl**.

Na balkoně Obecního domu bude hledět **Max Brod** směrem k Poříčí...

lem. Z okna své kanceláře ve čtvrtém patře bude vyhlížet Kafka, dole přichází Brod, vstoupí do budovy a připojí se ke Kafkovi, aby společně vyhlíželi z okna, očekáváje příchodu listonoše. Ten pak vstoupí do budovy a u okna předá Kafkovi očekávaný dopis od Mileny Jesenské, Kafka i Brod ustoupí od okna, vyjdou z budovy a pomalu odejdou do blízkého Café Imperial na rohu ulic Zlatnické a Na Poříčí. Účastníci se rychle přemístí na protější chodník před kavárnou, aby stihli příchod Kafky a Broda. Ti vstoupí do kavárny, posadí se k oknu vedoucímu do ulice Na Poříčí a počnou dlouze rokovat nad dopisem. Náhle se přestanou pohybovat, což je jasný signál pro výletníky, aby se odebrali Dlážděnou a Jindřišskou ulicí do paláce Lucerna. Tam před schody vedoucími k Mramorovému sálu (a ke kinu) proběhne rekonstrukce dvojího vyhlášení československého státu. Pak nezbude než projít pasáží kolem restaurantu Monarchie a pomocí paternosteru se dopravit na střechu paláce Lucerna, kde se s laskavou podporou manželů Havlových odehraje závěrečná *roof party* s hudbou, baletem a recitací. Zlatým hřebem „literárního pikniku“ je inscenace zkrácené verze Fidlovačky. Narozeniny má totiž nejen stát, ale i autor státní hymny Josef Kajetán Tyl. Letos by mu bylo kulatých 200 let. Při představení samozřejmě zazní obě strofy písně Kde domov můj, tedy i ta, která není součástí hymny. Teprve v roce 1920 se usnesením vlády č. 19300 oficiálně stala českou hymnou. Vlastenci ji však za svou hymnu měli dávno.

Kulaté výročí vzniku republiky je třeba uctít. Při Literárním výletu proběhne hold české státnosti hlavně múzicky, tj. slovesně, výtvarně, hudebně i tanečně. Závěrečná trachtace vyvrcholí přípitkem na budoucnost České republiky a zdárný průběh blížícího se předsednictví EU. Jak nás ve své abdikáčnické řeči prosil Tomáš Garrigue Masaryk, měli bychom pamatovat na to, že státy se udržují těmi ideály, z nichž se zrodily. Aby každý věděl, kde je jeho domov.

V.

START:

- 16.30 h nádvoří Vojenského historického ústavu, U Památníku 2, Praha 3
- 17.05 h Jeronýmova ulice a Havlíčkovo náměstí, Praha 3
- 18.15 h zahrada Českého rozhlasu, Dykova 14, Praha 10
- 19.50 h Na Poříčí (od nám. Republiky po Zlatnickou ulici), Praha 1

CÍL:

- 20.30 h Pasáž Lucerna, pak terasa na střeše paláce, Praha 1

► Z dostupných pramenů a pomluv vybral
Milan Kalina

SYNAGOGA V JIČÍNĚ SE OTVÍRÁ VEŘEJNOSTI

Otevření rekonstruované synagogy v Jičíně se uskuteční ve čtvrtek 19. června v pravé poledne v Židovské ulici. Slavnost zahájí předseda Židovské obce v Praze František Bányai a starosta města Jičína Ing. Martin Puš za přítomnosti zástupců Židovské obce v Praze, Federace židovských obcí v ČR, velvyslanectví Státu Izrael, města Jičín a krá-

bima, ze které je při bohoslužbě předčítána Sefer Tóra.

Její osudy se příliš nelišily od jiných synagog. Bohoslužby se zde konaly jen do roku 1940, kdy byla přeměněna na skladiště. Ani po válce nebyl její osud lepší, změnilo se jen skladované zboží. Do vlastnictví Židovské obce v Praze byla vrácena až v roce 2001, kdy mohla plně začít její

Interiér rekonstruované jičínské synagogy s Aron ha-kodešem

foto David Jung

lověhradeckého kraje. K otevření synagogy je připraven krátký kulturní program a malé občerstvení. Před synagogou bude oslava pokračovat i druhý den koncertem skupiny Trombenik od 18 hodin.

Z historického i architektonického hlediska se jedná o jednu z nejvýznamnějších synagogálních staveb severovýchodních Čech. Nachází se v Židovské ulici v historickém centru města Jičína jen sto metrů severovýchodně od Valdštejnova náměstí. V ulici se mimo synagogy zachovalo ještě šest židovských domů včetně židovské školy a rabinátu.

Synagoga byla vystavěna zřejmě koncem 70. let 18. století v klasické dispozici českých barokních synagog. Obdélná budova je zaklenuta třemi poli valené klenby s deseti vysokými okny s Davidovou hvězdou, interiér je opět vyzdoben pozoruhodnou ornamentální výmalbou, která citlivě ladí s restaurovaným svatostánkem. Uprostřed sálu byla obnovena

rekonstrukce. Ta proběhla v letech 2001–2008 a stála okolo 4,5 milionů Kč. Kompletně ji prováděla a. s. Matana, o náklady se podělilo několik subjektů, především Židovská obec v Praze, město Jičín, Okresní úřad Jičín, Ministerstvo kultury ČR, Krajský úřad králověhradeckého kraje, World Monument Funds a Českoněmecký fond budoucnosti.

Kromě obnovených prvků vnitřního zařízení je zde k vidění i poutavá expozice věnovaná historii židovské komunity v Jičíně a jejím významným osobnostem – finančníku Jakobu Bašovi a dvěma slavnými jičínskými rodákům, spisovateli a literárnímu kritiku Karl Krausovi a esejistovi Ernstu Pollakovi. Kromě stále připomínky zaniklé židovské komunity bude synagoga po zpřístupnění veřejnosti sloužit jako živý kulturní prostor, který nabídne koncerty, výstavy, přednášky a nejrůznější společenská setkání. Na jejich přípravě a zajištění se bude podílet místní Občanské sdružení Baševi.

► Jan Kindermann

KULTURNÍ PROGRAM ČERVEN 2008

Vzdělávací a kulturní centrum Židovského muzea v Praze

Maiselova 15, 110 00 Praha 1, 3. patro

tel.: 222 325 172, fax: 222 318 856

www.jewishmuseum.cz, education@jewishmuseum.cz

(Spojení: metro A, tram 18 – stanice Staroměstská; tram 17, bus 133 – stanice Právnická fakulta)

čtvrtek 5. 6. v 18 h:

Maimonidových třináct článků víry. Cyklus přednášek vrchního zemského a pražského rabína **Karola Efraima Sidona**. **Článek devátý: V naprosté věrnosti věřím, že Stvořitel, jeho jméno buď požehnáno, tuto Tóru nenahradí jinou a že jinou Tóru nedá.**

čtvrtek 12. 6. v 18 h:

Židovská magie. Černá magie, bílá magie, duchové a zařikání v talmudských dobách. Druhá ze dvou přednášek **Blanky Dohnalové** (pedagog na Ludwig-Maximilian Universität v Mnichově).

pondělí 16. 6. v 18 h:

PhDr. Peter Salner, DrSc. (Ústav etnologie Akademie věd SR). **Židovské náboženské obce na Slovensku po druhé světové válce mezi judaismem a loajalitou k režimu.** Přednáška z cyklu Židovská menšina v Československu v poválečných letech.

úterý 17. 6. v 18 h:

Poklad židovských písní nabízí vzácné písně lidu Izraele, národa Bible. Bohatá a moudrá židovská tradice má několik způsobů, jak v dnešním světě žít a přežít –

a jedním z těchto způsobů je hrát židovské písně. **ESTER** je hraje, miluje a pokládá za poklad, o který stojí za to se rozdělit. *Vstupné 60 Kč*

středa 18. 6. v 18 h:

Ženy v Bibli, ženy dnes. Díl XVI. Židovská feministická teologie: jednota a rozmanitost (Judith Plaskow, Lynn Gottlieb, Blu Greenberg, Shoni Labowitz) – část 2. Hrdinky Tanachu v podání tradičních rabínských komentátorů a současných feministických komentátorek. Jak se změnilo vnímání hrdinky a jejího příběhu, když do procesu interpretace vstoupí ženy? A jaký dopad má tato skutečnost na životy dnešních žen a mužů, příslušníků židovsko-křesťanské kultury? Poslední přednáška z cyklu hebraistky **Terezie Dubinové, Ph.D.**

čtvrtek 19. 6. v 18 h:

Pojďme spolu do muzea... Povídaní s pracovníky Židovského muzea v Praze o jejich práci doplněné zajímavými ukázkami. **Část 5. – knihovna. Alena Jelínková** – vedoucí knihovny, **Michal Bušek** – judaista, **Silvia Singerová** – hebraistka. Moderuje **Petr Brod**.

NEDĚLNÍ PROGRAM PRO DĚTI A JEJICH RODIČE:

15. června 2008 ve 14 h:

Arje se stěhuje. Arje bydlel ve Starém Židovském Městě pražském. Najednou městská rada rozhodla, že musí celou čtvrť přestavět. Pomozte Arjemu s pomocí mapy a obrázků najít místa, která zná, a také nalézt nové bydlení. **Prohlídka:** Maiselova synagoga, Židovské Město, možná i další synagogy, pokud jsou v Arjeho mapě.

Jednotné vstupné 40 Kč

VÝSTAVA VE VKC:

Ivan Prokop: Devět židovských cest – procházky po památkách Čech, Moravy a Slezska. Výstava fotografií, které vznikly jako ilustrace k připravovanému obrazovému průvodci **Jiřiny Chrastilové** (nakladatelství Paseka) mapující prolínání židovské a křesťanské kultury na území naší republiky. Od 30. dubna do 12. června 2008. (Výstavy jsou otevřeny pro veřejnost po-čt 10–16 h, pá 10–15 h.)

Oba sály jsou přístupné vždy 20 minut před zahájením programu. 15 minut po začátku programu není vstup do VKC povolen. Nenlí uvedeno jinak, vstupné je 20 Kč.

VKC Židovského muzea v Praze, pobočka Brno

tř. Kpt. Jaroše 3, 602 00 Brno, tel.: 544 509 651, fax: 544 509 652
www.jewishmuseum.cz/brno, brno@jewishmuseum.cz

středa 4. 6. v 19 h

Richard Rodgers (28. 6. 1902–30. 12. 1979) – jeden z velkých skladatelů hudebního divadla známý svými skladatelskými partnerstvími s Lorenzem Hartem a Oscarem Hammersteinem II. Složil více než 900 písní, které měly významný vliv na vývoj populární hudby. Další díl z cyklu poslechových pořadů „Hudebníci z diaspory“ s podtitulem „Slavní židovští skladatelé Broadwaye a Hollywoodu“ uvede **MgA. Jan Beránek**.

úterý 10. 6. v 19 h

Ivan Olbracht: **Bratr Žak** (1973) – dramati-zace povídky o osudech kočovné společnosti. „Měli hlad. Jídlo nebylo koupiti zač, topiti neměli čím a několik křesťacích věnců, vyhrabaných na hřbitově, vzplane náhle a uhasne dřívě, než se zahřejí zkrehlé ruce. Žebratí nechtěli a pořádati po hostin-cích představení jim nedovolovali.“ Další ze slavných režii Josefa Červinky. V rozhla-sové nahrávce účinkují Ladislav Mrkvička, Ladislav Potměšil a další. V rámci cyklu

poslechových pořadů „Desetkrát Josef Čer-vinka“ uvádí **Mgr. Přemysl Hnilička**.

neděle 15. 6. v 15 h

Svátkem **Šavuot** si Židé připomínají událost na hoře Sinaj, kde jim Hospodin prostřed-nictvím Mojžíše daroval desky desatera a Tóru, tedy boží zákon. Zatímco podle tra-dice poté rozkvetla celá Sinaj, pod našima rukama symbolicky rozkvete židovská domácnost. Šavuot si připomeneme také ochutnávkou mléčných a medových jídel. *Dílna pro rodiče s dětmi. Vstupné 30 Kč*

úterý 17. 6. v 19 h

Židovka aneb Žonglování se životem – divadelní představení Divadla Kufr, v němž protagonistky Adéla Kratochvílová a Dáša Trávníková představí příběh židovské dívky. Malá Eva je se svou rodinou transportována do Terezína a později do Osvětimi. Z nepří-jemných životních zážitků uniká do světa svých představ a skrze asociace se ocitá v příbězích minulých i budoucích, kde se

jako symbol volnosti a svobody objevuje prvek žonglování... *Vstupné 50 Kč*

neděle 22. 6. v 15 h

Tomáš Töpfer – beseda se známým pražským hercem a ředitelem Divadla Na Fidlo-vačce. Vzácného hosta přivítá a uvede **Dmitrij Flajšmann**. Pořádáno ve spolupráci se Židovskou obcí Brno. *Vstup volný*

úterý 24. 6. v 19 h

Jak jsem potkal Otu... Malé vzpomínání na velkého spisovatele Otu Pavla (2. 7. 1930–31. 3. 1973) spojené s vyprávěním, obrázky i méně známými povídkami. Večerem pro-vází **Mgr. Petr Žák**.

VÝSTAVA:

Celý měsíc červen můžete v sále VKC zhlédnout výstavu nazvanou **Kamarádky a kamarádi malé Helgy...** Jedná se o kres-bičky a zápisy z památníčku, který si v letech 1939–1943 vedla tehdy malá Helga Weisssová-Hošková v Praze a v Terezíně.

FESTIVAL DEVĚT BRAN 2008

Praha, 3. – 22. června 2008

DIVADELNÍ ČÁST

Pondělí 9. června 2008 v 19 h: Slavnostní zahájení divadelní části festivalu Devět bran, Divadlo Komedie: F. Kafka – PROCES, režie: Radim Pařízek

Úterý 10. června 2008 v 19 h, Divadlo v Dlouhé: Komorní divadlo Martin, Slovensko: A. P. Čechov – IVANOV, režie: Roman Polák

Středa 11. června 2008 v 19 h, Divadlo v Dlouhé: HaDivadlo, Brno: A. Goldflam – DOMA U HITLERŮ aneb Historky z Hitlerovic kuchyně, režie: HaDivadlo

Čtvrtek 12. června 2008 v 19 h, Divadlo v Dlouhé: Pavel Baďura – David Drozd: KAFKA JE MRKEV, režie: Pavel Baďura

Pátek 13. června 2008 v 19 h, Divadlo na Vinohradech: Městské divadlo Brno: F. Mitterer – V JÁMĚ LVOVÉ, režie: S. Moša

Sobota 14. června 2008 v 19 h, Divadlo na Vinohradech: Divadlo na Tagance, Moskva, Rusko: F. Kafka, J. Joyce, S. Becket, F. Nítche – SUF (F) LE, režie: J. P. Ljubimov

Neděle 15. června 2008 v 19 h, Divadlo na Vinohradech: Divadlo na Tagance, Moskva, Rusko: J. P. Ljubimov a Divadlo na Tagance – VLADIMIR VYSOCKIJ, režie: J. P. Ljubimov

LITERATURA a VÝSTAVA

Pondělí 16 června 2008 v 16 h, knihkupectví Řehoř Samsa (Vodičkova 30,

Praha 1, pasáž U Nováků): vernisáž výstavy fotografií OSOBNOSTI FESTIVALU DEVĚT BRAN 2000–2008, autogramiáda Arnošta Lustiga a křest knihy KAMARÁDI, v 19 h: promítání filmu DITA SAXOVÁ

HUDEBNÍ ČÁST

Úterý 17. června 2008 ve 20 h, Senát PČR, Valdštejnská zahrada, Praha 1 – Malá Strana: Slavnostní zahájení hudební části festivalu Devět bran 2008: L. van Beethoven, F. Schiller, SYMFONIE č. 9, op. 125 „S ÓDOU NA RADOST“, dirigent: Elli Jaffe, Izrael, sólisté: M. Haan, R. Haan, V. Prolat, K. Jalovcová, Český národní symfonický orchestr, Pěvecký sbor ČNSO

Středa 18. června 2008 v 19 h, Senát PČR: koncert LIVNAT BROS, Izrael, JEFF WARSCHAUER a DEBORAH STRAUSS, USA, TROMBENIK, Česká republika

Čtvrtek 19. června 2008 v 19 h, Senát PČR: koncert KROKE, Polsko, PAUL BRODY, USA, Německo

Pátek 20. června 2008 v 19 h, Senát PČR: koncert GITANES, Česká republika

Sobota 21. června 2008 v 19 h, Senát PČR: koncert LÉTAJÍCÍ RABÍN, Česká republika, THE KLEZMATICS, USA

Neděle 22. června 2008 v 16 h, evangelický kostel U Salvátora, Salvátorská 1, Praha 1: koncert ADASH, Česká republika

Na všechny akce vstup zdarma • Bližší informace na www.9bran.cz

Festival RESPECT, the World of Music

TOY VIVO TRIO (Izrael)

28. června ostrov Štvanice

Izraelská sestava Toy Vivo vás na Respectu zavede do stylově vybrané, hráčsky virtuózní hudby Středního Východu. Vedoucím tria je izraelský hudební průkopník Avshalom Farjun, který stál u zrodu průlomové arabsko-izraelské skupiny Bustan Abraham. Jeho nástrojem je citera qanun, která má v klasické hudbě Středního Východu stejně důležité postavení jako v Evropě klavír. Moderní hráči dokážou z jeho strun vyloudit fascinující gejzíry tónů, nasamplovaný qanun slyšíte z istanbulských i káhirských diskoték.

Více informací (včetně ukázek v mp3) na www.respectmusic.cz

KIBBUTZ CONTEMPORARY DANCE COMPANY V ČR

Proslulý izraelský taneční soubor Kibbutz Contemporary Dance Company je hlavní hvězdou 20. ročníku festivalu Tanec Praha. Soubor se po šestnácti letech vrací na festival s představením Ekodoom:

6. června v 19 hodin – Brno, Janáčkovovo divadlo

9. a 10. června ve 20 hodin – Praha, Hudební divadlo Karlín

Více informací na www.tanecpraha.cz

Zemřela zachránkyně židovských dětí z varšavského ghetta

Jedna z polských hrdinek druhé světové války, Irena Sendlerová, která pomohla zachránit z židovského ghetta ve Varšavě na 2500 dětí, zemřela v pondělí

12. května ve Varšavě ve věku 98 let. Od podzimu 1940 donášela do ghetta, zřízeného nacisty, Židům potraviny, ošacení a léky. Koncem léta 1942 se přidala k odbojové organizaci Żegota a začala z ghetta „pašovat“ židovské děti – v pytlích, kufrech, ve vozích vyvážející odpad či pod pláště lidí, kteří měli do ghetta povolený přístup. Děti umísťovala do polských rodin a katolických klášterů. Její zašifrované údaje o svěřencích přečkaly válku. Gestapo ji zatkl 20. října 1943. Byla mučena a odsouzena k smrti, ale zázračně vyvázla – odbojářům se podařilo podplatit strážné, kteří ji nechali uprchnout. S novou totožností pokračovala v odboji až do osvobození. Po válce se starala o sirotčince a domovy důchodců.

V roce 1965 ji jeruzalémský památník obětí holocaustu Jad Vašem vyznamenal titulem Spravedlivý mezi národy, udělovaným zachránčům Židů před vyhlazováním.

Kulturní dům v Terezíně

zve na

SETKÁNÍ MLADÝCH V TEREZÍNĚ

ve středu 11. 6. v 15.30 hodin
v KD náměstí ČSA 85

GRAFFE QUARTETT

V. Ullmann, S. Barber, F. Mendelssohn-Bartholdy, P. Haas, G. Klein, A. Dvořák, B. Martinů

Francouzský institut v Praze

Štěpánská 35, Praha 1 zve

ve středu 18. 6. 2008

v 10 hodin na meeting

HUDBA VERSUS DIKTATURY

Zúčastní se jej přednášející z Francie, Německa, Slovenska a České republiky. Během setkání bude promítnut francouzský filmový dokument Sobibor z roku 1943.

FESTIVAL ZAKÁZANÉ HUDBY

uvádí

v sobotu 21. 6. 2008

v 19 hodin v terezínském kostele

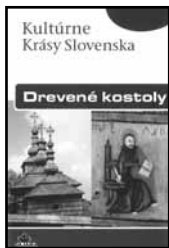
Vzkříšení Páně

SEVEROČESKOU FILHARMONIÍ TEPLICE a ČESKÝ KOMORNÍ SBOR

G. Verdi – REQUIEM

v dramtizaci podle knihy Josefa Bora. Jako sólisté se představí naši a francouzští špičkoví pěvci. Festival přibližuje díla autorů a umělců vězněných v koncentračních táborech ve francouzském Milles a v Terezíně.

LITERATURA NEJEN S DAVIDOVOU HVĚZDOU

Naši čtenáři si jistě vzpomínají, že se v této rubrice poměrně často věnujeme produkci slovenského nakladatelství DAJAMA, které se specializuje na vydávání kvalitních průvodců a turistické literatury.

Od samého počátku své existence se v DAJAMĚ věnují propagaci slovenských regionů a jejich přírodních a zeměpisně historických oblastí, vedle knižní produkce tak činí i vydáváním časopisem Krásy Slovenska. V loňském roce se rozhodli zavést novou edici pod názvem *Kultúrne Krásy Slovenska* a řekněme hned, že to bylo dobré rozhodnutí.

Novou edici otevřela publikace *Drevené kostoly*. Její autoři rozdělili vybrané stavby podle příslušných církví, jsou zde zastoupeny kostely římskokatolické a evangelické, největší skupinu však tvoří kostely zasvěcené řeckokatolickému ritu. Stručný, přehledný text nás seznámí se základní charakteristikou stavby i s tím, co zajímavého se skrývá uvnitř, jaké poklady představuje zachovaný mobiliář. Fotografická část publikace tvoří s kvalitním textem publikaci, která v tomto rozsahu na slovenském knižním trhu ještě nebyla. Kniha nám připomíná, že v dřevěných sakrálních stavbách mají naši sousedé znamenité architektonické a etnografické bohatství, o které je zapotřebí starostlivě pečovat. Rozhodně je to inspirace k zajímavé poznávací dovolené.

Desky publikace se dají rozevřít, na vnitřních stranách obsahují mapu a při zavěšení nabízejí registr obcí, vzhadu pak (dobrý nápad) slovníček kunsthistorických výrazů. Vychází též v polské a anglické mutaci.

Dudáš, Gojdič, Šukajlová,
DREVENÉ KOSTOLY, 127 str.,
Dajama, Bratislava 2007

Druhým počinem edice je publikace *Najkrajšie mestá* s podtitulem *Mestské pamiatkové rezervácie*, kde autoři představují to nejlepší z osmnácti popisovaných měst, jejichž centra byla vyhlášena městskými památkovými rezervacemi, některá se dokonce dostala i na seznam UNESCO jako součást světového dědictví. Texty jsou protkány zajímavostmi, které se vážou k jeho

obyvatelům, historickým událostem a souvislostem. Nechybí ani historické pohlednice, plány, mapy a samozřejmě jsou i kvalitní barevné fotografie současné podoby popisovaných sídel. Stejně jako u první publikace je i zde na vnitřních stranách obalu mapa, na zavěšené klopě opět slovníček, tentokrát výrazů z oblasti architektury. K dispozici je i anglická verze.

Dvořáková, Kolár, NAJKRAJŠIE MESTÁ, 127 str., Dajama, Bratislava 2007

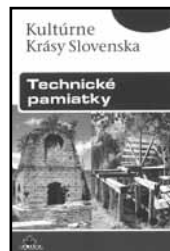

Při sestavování třetí publikace to neměli její editoři lehké. Rozhodli se z velkého bohatství slovenských hradů vybrat jen 33 objektů, což nebyl jednoduchý úkol. Autoři nechtěli suplovat mnohé publikace, které o hradech vycházejí, šlo jim spíše o to, aby představili tyto památky jako možný cíl turistického zájmu. Proto je každý objekt uveden popisem turistických přístupových cest, pokračuje krátkou historií, různými zajímavostmi a také upozorněním na turistické atraktivitu v bezprostředním okolí hradu. Kdo nemá „hlavu“ na historické informace, může se potěšit různými historickými klepy a dozví se, proč puklo srdce hradnímu pánovi ze Zborova, co bylo příčinou, že hraběnka z čachtického hradu začala mordovat stovky děvčat nebo co znamená kniha líž a klamů z čičavského hradu.

Kniha vedle fotografií obsahuje i plány, mapky, staré pohlednice a dobové rytiny, vychází i anglická a česká mutace.

D. Kollár, J. Nešpor, HRADY NEJKRÁSNEJŠÍ ZŘÍČENINY, 142 str.,
Dajama, Bratislava 2007

Čtvrtý titul nové edice úspěšně oponuje mylnému názoru, že minulost Slovenska je pouze agrární a že tedy v oblasti techniky nemůže být zachováno nic tak zajímavého. Publikace nazvaná *Technické pamiatky* ale přináší mnoho objektivního. Představuje nám památky upomínající na rozvoj hornictví, hutnictví, najdeme tu dílny, manufaktury, pece, hamry, zajímavé dopravní stavby, železniční mosty a mnoho jiného. Věděli jste například, že kremnická mincovna byla založena v roce 1328 a od té doby bez přerušení

razí mince? Tím se stala nejstarším fungujícím podnikem na světě! Nebo víte, kde je nejdelší dřevěný most v Evropě? Najdeme jej v Kolárovi.

Všechny popisované památky jsou přehledně řazeny do skupin: lidové památky, hornické, hutnické, průmyslové, technické, železniční, vodní stavby, observatoře a muzea.

L. Mlynka, K. Haberlandová,
TECHNICKÉ PAMÍATKY, 108 str.,
Dajama, Bratislava 2008

„Dnes nám patří Evropa, zítra celý svět...“ zpívali němečtí vojáci na svém vítězném tažení Evropou. Psal se rok 1941 a v době od září do prosince stála Třetí říše na vrcholu své moci, tehdy se zdálo, že nic a nikdo nestojí v cestě definitivnímu německému vítězství v celosvětové válce. Těch zhruba sto dní, naplněných nesmírnou nacistickou euforií, skončilo v prosinci, kdy byl do té doby neporazitelný wehrmacht donucen ustoupit od Moskvy.

Autor, známý publicista Miloslav Moulis, si vybral právě těchto *sto dní*, aby ukázal, jak se pod vlivem vojenských vítězství začala rozjíždět mašinérie nesčetných zločinů a dosud nebývalé vlny teroru ve všech okupovaných zemích včetně Protektorátu Čechy a Morava. V té době se jasně ukázalo, jakou podobu může mít ona *Nová Evropa* vedená německým národem, o které nacisté snili a kterou Goebbelsova propaganda neustále připomínala. V té době se zdálo německé vítězství takřka jisté. Na západě bylo obsazeno Norsko až po Severní mys, wehrmacht stál na pobřeží Dánska, Holandska, Belgie a prakticky v celé Francii až po Bayonne na španělských hranicích. V celém severním pobřeží Afriky stála vojska generála Rommela a italských spojenců. Ve Středozemním moři byla obsazena Kréta a okupováno Řecko. Wehrmacht byl i v Rumunsku. Němečtí vojáci se procházeli v Praze i Varšavě, Vídni i Paříži, v Bruselu, Kodani, Bělehradě i Aténách. Jen čtyři místa si ještě uchovávala svou neutralitu: Švýcarsko, Švédsko, Španělsko a Portugalsko.

V té době se začalo realizovat masové nasazení obyvatel z obsazených území do dolů, hutí, strojírenských i chemických závodů a dalších oblastí německé válečné ekonomiky. Na intenzitě zesílila protizidovská opatření a deportace do koncentračních táborů, ▶

► v porobených zemích byly plánovitě likvidovány politické, kulturní i odborné elity, aby byly obsazené země zbyteny přirozených autorit, choromyslní pacienti německých ústavů byli usmrcováni v zájmu ochrany kvalitní německé krve... V té době se také začaly přípravy na realizaci megalomanské Hitlerovy představy o budoucí podobě Berlína, které se mělo stát nejmonumentálnějším městem světa. Na tuto výstavbu se objednaly dodávky žuly a mramoru ze Švédska, Norska a Finska za 30 milionů říšských marek a v loděnicích ve Wismaru byla dokončována speciální transportní plavidla na dopravu mramoru ze Skandinávie. Ještě 29. listopadu 1941 Hitler prohlásil, že začne se stavbami už během války, která jej nesmí od realizace jeho projektů zdržet. O osudu těchto plánů však rozhodla porážka před Moskvou...

Miroslav Moulis, STO DNÍ NA VRCHOLU MOCI, 269 str., Epocha, Praha 2008

Vše začalo dva měsíce po skončení války, kdy si pro amerického vojáka Richarda W. Sonnenfeldta, automechanika, řidiče a příležitostného tlumočnicka, který tehdy sloužil v 7. armádě v rakouském Salzburgu, přijeli důstojníci z OSS (předchůdce CIA). Po krátké zkoušce bylo rozhodnuto jej převelet do Paříže, kde OSS sídlila. Tam nejprve začal překládat stohy německých dokumentů, později doprovázel důstojníky k výslechům podezřelých zajatců. Tehdejším úkolem OSS

a tedy i R. Sonnenfeldta bylo vyhledávat budoucí obžalované do chystaných procesů. Později získal (ve svých dvaadvaceti letech!) pozici hlavního tlumočnicka neboli vedoucího tlumočnické sekce divize pro vedení výslechů Úřadu hlavního amerického žalobce. V patnácti letech musel jako Žid opustit Německo, po sedmi letech stanul tváří v tvář těm, kteří tragédii evropského židovstva plánovali, připravili a provedli. Jako hlavní tlumočnick byl přidělen k výslechům nejvyšší postaveného zajatce, kterým byl bývalý říšský maršál Göring. Muž, který ve funkci předsedy Reichstagu posvětil protizidovskou legislativu, musel najednou respektovat dvaadvaceti-letého židovského mladíka. Pro jednoho ponížení, pro druhého osudová satisfakce.

Nabízí se nám dobrodružný příběh jediného dosud žijícího člověka, který vedl rozhovory se všemi obžalovanými v norimberském procesu a důvěrně poznal Göringa, Speera, von Ribbentropa, Streichera, generály wehrmachtu i vysoce postavené členy SS,

kteří realizovali vyhlazovací protizidovskou mašinérii. Autor nás nechává nahlédnout do způsobu myšlení těchto lidí a zabývá se kořeny a příčinami, které vedly až k holocaustu. Než mohl zasednout proti nejvyšším nacistům, prožil tolik dobrodružství, která jiní neprožijí za dlouhý život. Jako patnáctiletý prchá se svým bratrem do Anglie, kde navštěvuje internátní školu. Po roce je však zatčen jako „nepřátelský přistěhovalc“ a vyhoštěn do internačního tábora v Austrálii. Loď, na které plul vstříc internaci, byla ale německou ponorkou potopena, Richard se zachránil, vláda poté uznala, že je „nevinný přistěhovalc“ a po mnoha peripetiích se dostal přes Indii do USA, kde se po dvou letech dobrovolně hlásí do armády. Tam je nasazen u obrněné průzkumné jednotky v rámci třetí a sedmé armády. Projel Francií, Německem a Rakouskem, přežil německou ofenzívu v Ardenách, dobýval Německo a osvobozoval nejstarší německý koncentrační tábor v Dachau.

Procesy skončily a Sonnenfeldt se vrátil do USA, s vyznamenáním vystudoval univerzitu a jako generální ředitel světově proslulých elektronických společností se velkou měrou podílel na vývoji barevného televizoru a počítačového vybavení pro agenturu NASA. Po odchodu z pozice viceprezidenta NBC se věnuje přednáškám o holocaustu, norimberském procesu, vystupuje v televizi a dokumentárních filmech.

Richard W. Sonnenfeldt, SVĚDEK Z NORIMBERKY, 287 str., Columbus, Praha 2007

Známý polský reportér Mariusz Szczygiel (1966) vytěžil ze svých pobytů v Čechách „vybušnou“ knihu, která vychází pod názvem *Gottland*. Témata, z nichž některá patří k „neuralgickým“ bodům našich novodobých dějin a byla u nás zpracována v dlouhé řadě knih, shrnuje autor do působivé zkratky několika stránek, ve kterých přináší svůj pohled člověka odjinud. Je to pohled neotřelý, nezátížený subjektivní deformací, ale i cenný, neboť může vést k reflexi opomíjených aspektů naší národní povahy. V knize se vypráví o ikonách českého kolektivního svědomí i o fenoménech nedávné české historie (rodině Bařů, Janu Procházce, Martě Kubišové, Jaroslavu Moserové, okrajově i o Heleně Vondráčkové a Karlu Gottovi), ale také o těch, jejichž osudy nebyly ještě ani v Čechách hlouběji zpracované (sochař Ota- kar Švec, spisovatel Karel Fabián atd.).

„*Gottland* je kniha z nejnovejší české historie, která se snaží rozbít tradiční polské představy o Čechách jako národu knedlíkové dobromyslných lidí, kteří díky své vrozené ohebnosti proplouvají dějinami s poouchlým úsměvem na rtech. V popisu Prahy jako města peněz, showbyznysu a turistické veteše je *Gottland* bezkonkurenční,“ doporučuje renomovaný polský deník Gazeta Wyborcza.

Jen málokterá kniha se může pochlubit tím, že posbírala prakticky všechny prestižní literární ceny udělované knihkupci, novináři, čtenáři i reportéry. Mimo polských ocenění byla navržena i na cenu GRATIAS AGIT, kterou uděluje Ministerstvo zahraničních věcí ČR za šíření dobrého jména České republiky v zahraničí. *Gottland* je prostě bestseller! Knihu svými fotografiemi doprovodil známý český fotograf Pavel Štecha. Nyní se chystá i anglické, francouzské a německé vydání.

Mariusz Szczygiel, GOTTLAND, 222 str., Dokořán – J. Jiskrová/Máj, Praha 2007

Mluvíme-li o nejlepší moderní české poezii, pak ve výčtu nejnadanějších autorů nemůžeme vynechat tvorbu písničkáře Karla Kryla. Texty jeho písní jsou básněmi, vše, co napsal, je promyšlené a originální. Kryl nezná klíšé, je poctivý v tvorbě i životě. Jeho osobité názory mu přinášely stále problémy, ale nikdy se neuchýlil do pohodlného života, který by mu umožnila mnohokrát nabízená konformita. Když v roce 1968 reagoval na sovětskou okupaci deskou *Bratříčku, zavírej vrátka*, netušil zřejmě, že se deska stane jednou z mála ikon vzdoru, ale i naděje poníženého národa. Jeho písně se celých dvacet let ilegálně šířily, hrály se a zpívaly u táboráků, pomáhaly nezapomenout, pomáhaly udržovat naději na spravedlivou budoucnost. I později v dalších deskách (Rakovina, Maškary, Karavana mraků atd.), stejně jako ve sbírkách básní (Knížka Karla Kryla, 7 básniček na zrcadlo, Z pod stolu, Slovíčka, Krylologie atd.) nikdy neslevil z umělecké náročnosti a jeho texty i volná poetická tvorba snesou ta nejpřísnější měřítka.

S některými pečlivě vybranými básněmi Karla Kryla se můžeme setkat v edici *Mocca*, kde vyšly pod názvem *Pochyby* v pečlivé grafické úpravě a s vlastními Krylovými kresbami prozrazujícími jeho všestranný talent. Karel Kryl předčasně zemřel, aniž stačil napsat a nazpívat vše, co nosil v srdci.

Karel Kryl, POCHYBY, 93 str., nakladatelství Dokořán – Máj, Praha 2006

► Milan Kalina

praktický průvodce židovským rokem

HAVDALA

Rozloučení se šabatem

V minulém díle našeho průvodce jsme se věnovali přivítání šabatu, **tentokrát si řekneme o obřadu, který provádíme naopak na konci šabatu**, respektive až po jeho skončení, když už je možné zapálit oheň (s havdalou, na rozdíl od přivítání šabatu, není třeba spěchat). Havdala znamená doslova „oddělení“, tedy v tomto případě oddělení svátečního od všedního – končí sváteční den a začíná nový týden, šest všedních dní.

Celý text havdalové modlitby, včetně tradiční písně Elijahu ha-navi (Proroku Elijáši), lze najít v siduru.

Klíčová jsou však tři požehnání a tři věci: speciální havdalová svíce (spletená z několika pramenů, nejméně musí být dva), víno a vonné koření.

Nejprve zapálíme havdalovou svíci. Je rozšířeným zvykem, že ji drží nejmladší účastník havdaly, ale není to žádné pravidlo. Dále si ten, kdo havdalu provádí, vezme pohár s vínem a pronáší klasické požehnání nad vínem (stejně jako jsme pronášeli při kiduši na začátku šabatu či svátku či při jakékoliv příležitosti, kdy se pije víno):

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, בורא פרי הגפן.

Baruch ata adonaj, elohejnu, melech ha-olam, bore p'ri ha-gafen.

Požehnaný jsi, Hospodine, Bože náš, Králi světa, který tvoříš plod vinné révy.

Odložíme pohár vína, vezmeme koření a proneseme druhé požehnání:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, בורא מיני בשמים.

Baruch ata adonaj, elohejnu, melech ha-olam, bore minej vesamim.

Požehnaný jsi, Hospodine, Bože náš, Králi světa, který tvoříš (různé) druhy koření.

Přivoníme ke koření (symbolicky tak ještě jednou vdechne vůni odcházejícího šabatu a loučíme se s „přidávkou“, šabatovou duší), odložíme je a vztáhneme ruce k havdalové svíci (ruce nastavíme tak, abychom mohli pozorovat rozhraní světla a stínu). Říkáme třetí požehnání:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, בורא מאורי האש.

Baruch ata adonaj, elohejnu, melech ha-olam, bore me'orej ha eš.

Požehnaný jsi, Hospodine, Bože náš, Králi světa, který tvoříš světla ohně.

Znovu vezmeme pohár s vínem a pokračujeme:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, המבדיל בין קדש לחול,

בין אור לחשך, בין ישראל לעמים,

בין יום השביעי לששת ימי המעשה.

ברוך אתה יי, המבדיל בין קדש לחול.

Baruch ata adonaj, elohejnu, melech ha-olam, ha-mavdil bejn chodeš le-chol, bejn or le-chošech, bejn jisra'el la-amim, bejn jom ha-ševi'i le-šešet jemej ha-ma'ase. Baruch ata adonaj, ha-mavdil bejn kodeš le-chol.

Požehnaný jsi, Hospodine, Bože náš, Králi světa, jenž odděluješ svaté od všedního, světlo od tmy, Izrael od ostatních národů, sedmý den od šesti dnů práce. Požehnaný jsi, Hospodine, jenž odděluješ svaté od všedního.

Napijeme se z poháru, odlijeme trochu vína na talířek a uhasíme havdalovou svíci. Víno pošleme kolem, aby se všichni napili. A samozřejmě bychom neměli zapomenout popřát si navzájem **ŠAVUA TOV** – „dobrý týden“!

A ještě jedna poznámka. Pokud uvidíte, jak si někteří účastníci havdaly potírají vínem oči, uši či kapsy oděvu, vězte, že nejde o náboženskou povinnost, ale lidový zvyk. Pomazání vínem má přinést prospěch tomu, co je jím pomazáno. Záleží tedy, zda potřebujete zlepšit zrak, sluch nebo svoji finanční situaci...

► Přípravila Kateřina Weberová